

יום טוב פרק שני ביצה

כג: עין משפט נר מצוה

צ"ח א ב מ"י פ"י מ"ג כ"ט כ"כ ז :

[שנת מתי:]

צ"ח ב מ"י פ"י מ"ג כ"ט כ"כ ז :
כ"ט כ"כ ז :
ק ד מ"י מ"ח מ"ג
שנת מ"ג ס' ס'
לארץ ס' מ"ג ס'
ס' של ס' ס'
א ה מ"י מ"ג ס'
מ"ג ס' ס'
לארץ ס' מ"ג ס'
ס' של ס' ס'
ב ו מ"י ס' ס'
מ"ג ס' ס'
ג ו מ"י ס' ס'
ס' של ס' ס' :

משום שלשה כלים . פי' ואם נטמא זה לא נטמא זה אפי' בשעת מלאכה שהן טעין יחד הואיל וכל אחד רצוי למלאכה בלבדו ולא דמי למספרים של פרקים ואחול של רהיטי"ג דהא הם מחוברים יותר בשעת מלאכה : משום כלי כברה . פירש

הס מחוברים יותר בשעת מלאכה :
רש"י אפי' שהיא של עץ ואין לה בית קיבול שאין נשאר בה כלל מכל מקום גזרו עליה משום ארנוג ולא נראה ללא שייך ארנוג במעשה של עץ כי אם [בלמך ופשיטת ונראה לפרש] ככברה של סלחות דקאמר בירושלמי כברות של סלחות טמאה משום שיש עליה חורף כלי שמקבלת הסובין שאין יכולין לנאת דרך נקבים והא דקאמר משום כלי כברה ולא קאמר משום בית קיבול ה"ק משום חורף קבול כלי כברה דחשיב קבול שלה כרפי' : עגלה של קטן . פירש הקערים שהקטן יושב בתוכה ולא נהירא דמאי קא משמע לן פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה לכך נראה לי דהייט כלי שעושין לקמייהו להתלמד להלך והיא עומדת על שלשה אופנים ואחוז בה בידו והיא מתגלגלת לפניו חמדי :

הדרן עלך יום טוב

אין גרין דגים מן הביבין וכו' . פירש רש"י דהיי"ג דאכל נפש מותר הייט דוקא בגון בשול והאפייה ושחייה דלי אפטר מערב יום טוב דיותר טוב פת תמה וגם בשול ב"ט ושחייה שמה יסריח אבל לידה אפשר לזווד מערב י"ט ויניחו בזים במלכותו ולא ימות ולא נהירא דמפרש בריש מילתין (דף ג' וס') גבי גזרה שמה יתלוש דאין חלק בואכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר אלא דוקא במשכירין י' חלק נכר כ"ל (דף ג' ס"ה גזרה) משום דדמי לקיירה :

ואין טענין לפנייה מוונות . פירש רש"י דאין מוונות עליו דהא אובלים עשב הנמלא בזים וגם פעמים אובלים עפר וגדולים אובלים הקטנים ואפילו לחאן דשרי מאך אשר יאכל לכל נפש (שמות יב) דמשמע אפילו בהמה מכל מקום הים לא הואיל ואין מוונותן עליך וקומה דבגמרא פריך ורמיניה ביבין של חיה ועוף אין גרין וכו' ומשני כאן בביבין קטן כאן בביבין גדול והשחא קינה מלידה לזירה הרלת שפיר אלא מוונות מאי הרלת דבמהני אמרי' ונתנין לפנייה מוונות והתם אמרי' אין טענין לפנייה מוונות לכך נראה לי דהא הליא בזה אי לידה מותרת מותר גמי ליתן לפנייה מוונות והכי פירושו אין גרין דגים מן הביבין וכו' ואין טענין לפנייה מוונות גזרה שמה יודם דהא לידה שלהן אין מותרת בזים טוב והשחא כשמתרין בגמרא מלידה מוונות גמי יתחא דהא בזה הליא ומכל מקום קשיא דמשמע הכא דהיכא לזירה שלהן אכורה אפילו לזרוק להם מוונות אכור ובפרק מי שהשחין (שנה דף ק"ט) וס' קאמר גבי דברים שאכור ליתן מהן למשרא קמייהו אכור ולא שייך למגור שמה יתן אלא הכא מיירי בשבת דאכל נפש (ס' פ"ג ר' נחאל כ"ל

מתני' טמאה משום שלשה כלים . מקבלת טומאה על שם שלשה כלים . נפקא מינה דלי נמי אול חד שמא מינה טמאה משום אחד ובגמרא מפרש לה : גמ' תחתונה . שמקבלת אצק הפלפלין כשטופל דרך נקבי המכנר : משום כלי קבול . שגלי עץ שיש לו בית קבול הוא : אמצעיית . שהיא מקפת את המכנר משום כלי עץ לא מטמאה דאין קבולה קבול אלא כחמייס גזרו טומאה על הכברה משום ארנוג ואפי' אין המכנר של מתכת מטמאה משום כלי כברה . ושלו שהיא של מתכת דהיא טמאה משום פשוטי כלי מתכות : ועליונה . שמכתשין ושוקין בה הפלפלין טמאה משום כלי מתכות דמשום כלי עץ ליכא לנמריה דפשוטיה טהורין אלא משום כפי התספון שהוא עיקר והעץ צטל אלנו : מתני' עגלה של קטן . שעושין לו לשמוק ויושב עליה ומטלטלין אחוז עליה : טמאה מדרס . אם המיטוק וצ נעשים העגלה אכ טמאה דמוחלת לישיבה היא דהא סומך קטן עליה נמלאת מהיא מיוחדת לו לישיבה ואין אומרים לו עמוד ועשה מלאכתו דלילו לא מיוחד להכי לא הוה אכ הטומאה דחמייס יכול כפה סאה וישב עליה כו' (שנת דף ע"ג) : ונטלה בשבת . דתורת כלי עליה : ואינה נגדרת . בשבת : אלא על גבי כלים . על גבי בגדים מפני שעושה חרץ בקרקע ומפרס מיב משום חורף : מפני שכובשת . חרץ הנראה כהלוכה לא על ידי חפירה הוא אלא כובשת ודורסת הקרקע וגדוש תחתיה ועשה מקומה נמוך אצל ארץ זו עפר מתקומה : גמ' לעשות חרץ גרסינן : כובשת אין . כובשת הו' אצל חרץ לא עגלה : תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה . חד סבר העגלה נמי כשאר

מתני' הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כלים משום כלי קבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה : גמ' יתנא תחתונה משום כלי קבול אמצעיית משום כלי כברה עליונה משום כלי מתכת : מתני' עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת יאינה נגדרת אלא על גבי כלים ר' יהודה אומר כל הכלים אין נגדרין חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת : גמ' עגלה של קטן טמאה מדרס היא סמוך עליוה ונטלת בשבת משום דאיכא תורת כלי עגלה ואינה נגדרת אלא על גבי כלים על גבי כלים אין על גבי קרקע לא מאי מעמא דקא עביד חריץ מני ר' יהודה היא דאמר \*דבר שאין מתכוין אסור דאי ר' שמעון האמר \*דבר שאין מתכוין מותר (\*\*דתנן) \*רבי שמעון אומר יגורד אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ אימא סיפא ר' יהודה אומר אין הכל נגדרין בשבת חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת מפני שכובשת אין אבל חריץ לא עבדא תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה :

הדרן עלך יום טוב

אין צדין דגים . חף על גב דשמיטה ואפייה ובשול מאכזות סן והותרו לזרוק יום טוב טעמא משום דלי אפשר מערב יום טוב דשמיטה מיס למכנר כשרא פן יתחמם ויסריח אבל לידה אפשר לזרו מנעור יום ויניחו במלכותו בזים ולא ימות ולמחר יטלוהו : ביבירם . של דגים הן זכריות של מיס שקורין ביביר . ביבין של חיה קרפיות מוקפין גדר סביב וכונסין לחוק מיות הכר וילדות ומגדלות שס' : ואין גורחין . לפי דגים מוונות ואפי' למאן דלאמר \*נפש בהמה כשמשע היי מילי דמוונותן עליך אכל דגים אפשר להם בלא מוונות שהם אובלים שרשי עשבים בקרקע וגדול אובל את הקטן : אבל צדין חיה ועוף . המוכנסים מאחמול . קא סלקא דעתך השחא כיון דמוקפין גדר הו' להו כלארדין ועומדין אכל דגים שנמטין לחורים ולפקדים והיא לידה בזים טוב : וגורחין לפנייה מוונות . בימי המורף לריבין מוונות ואף בימי הקץ במקום דריסת בני אדם שאין עשבים עולים זו :

הדרן עלך יום טוב

הדרן עלך יום טוב : דאכל נפש מותר גורחין דלמא כסיקן להם מוונות שמה יוד מהם :

מוסף רש"י
עגלה של קטן
למאן כה ולמטלו עליה
הואיל
טמאה מדרס .
הואיל
אפשיס שיושב עליה
(שנת סו.)
דבר שאין מתכוין
מותר . ואף על גב
דקבעי חרץ והי
מולדה דמורס או כוזה
הדרין עלך יום
טוב
שנת סו .

[שנת מא:]
[דף ע"ג]
[ס' ע"ג]
[שם כ"ב כ"ג]
[זו:] [וחספת]
[פ"ג ספ"ח]
[מנחת מא:]

[שנת ע"ז]

גליון
הש"ס
מתני' ואיני
גורחין . עין
שנת דף ס"א
פ"ג חו"ט ד"ט
והא"י :

לעני רש"י
ביביר .
בכרת דגים .

[שיל כא:]

הדרן עלך יום טוב

הדרן עלך יום טוב

\*\* סוף במשפחה אכס .

\*\* פי' בערוך סך רחים .

צ"ח א ב מ"י פ"י מ"ג כ"ט כ"כ ז
(57)
צ"ח א ב מ"י פ"י מ"ג כ"ט כ"כ ז
(4)
(צ"ח א ב מ"י פ"י מ"ג כ"ט כ"כ ז)











ה. רש"י ס' ד"ה רוק דורסו:  
 6. שם ק"ו [ע"א] במשנה:  
 7. בגמרא שם לעיל מיניה:  
 8. הרב המגיד בפסקי י"ג מהלכות שבת [הלכה ד'] בשם הירושלמי [שם פסק ד' סוף הלכה א'] וכן כתב הרשב"א [שם קט, פ' ה' ד"ה ח"א]:  
 9. שם בהגהות מיימוניות אות כ' בשם רבינו ברנאי: (\* ערוך מדינים אלו נתבארו בסימן ש"ח סעיף מ'):

ציונים לרמ"א

(1) הגהות אלפסי [ד' ע"ג] שגטו הגדול על המדרי שנת פ"א, כ' חוספתא שנת פ"ק י' הלכה ד':  
 (2) המגיד [משנה] פ"ק י' [משנת הלכה ד']:  
 (3) הגהות אלפסי [שגטו] גיבורים דף ק"פ [ה' ע"ג]:

הגהות והערות

(1) בדפוסו אין אות ט' למ"א להלן כהנה, ומתהדרת פ"ה קמ"ה הציבוהו כ"ה, וכן הגיה נחבי ח"ס:  
 (2) בדפוס הנוסח "מהר"א":  
 (3) ד"ה הגהות אלפסי המובא בדברי משה [אות ב], אסור ליקח אחוץ ותרנגולים וחיות שיש לאדם בחוץ ביתו, כגון ציידים שמגדלן בביתו, אבל בהמות מותר, כגון פירות ודגים ושאר בהמות. ועיין משנה ברורה ס"ק נ"ט: [אות ג] נוסח ממהדורת דיהרנפאלט מ"ב:  
 (4) בוגנתו לתוקן דמהדורת דיהרנפאלט ח"ג הנוסח "מיעוקות קטנים או אחרי":

כה משום מאיסותא. נראה לי להאריך לליכא דקפיד ברוק משום מאיסותא, וזהו שלא ישפסק (2) כשדורס עליו, ואפשר שזהו כוונת מהר"ל [הג"ח]. אבל לימה היוצאה מן הפה או מן המוטס ודאי איכא משום מאיסותא. וצ"ע הכנסת אפילו ברוק שרי, עיין סימן ז' סעיף י"ג: [כו"ג] חיה ועוף שברשותו. זה לשון הגהות מיימוניות [שנת י' אות ר'], חיה ועוף שברשותו האדם אסור, והוא דמתן [ב"ה כג, ב] אבל לדין חיה ועוף, היינו ביום טוב שאין לכתחלה כדי לשוטטן ולאכלן, אבל הכא בשבת לא, וכגון דעבדי לרצויי כשרואה לתופשן והן צבית גדול כל כך שאם לא גדלו וכו', ואף לדחות במקום זר שנוחין לתפוס אסור וכו', עכ"ל רבינו ברנאי. ונר"ך עיין, דהא דמתן אבל לדין וכו' מוקמינן לה בגמרא

(1) ואף על גב דממילא ממרה הוא כי לא מכוין שרי כה משום (2) מאיסותא:

6. כו"ג. חיה ועוף שברשותו (1) (2) (3) מותר לצודן והוא שלא מרדו (4) אבל אם הם מורדים (5) אסור לתפוסם אפילו בהצר אם החצר גדול שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה: הגה (6) ויש אומרים דאסור לגדל חיה ועוף שברשותו ואם לדין פטור (7) אבל פרה וסוס וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו אם לדין חייב חטאת וכן עיקר (8) מחול דינה כשאר חיה ואסור לתפסה בשבת (9):

[שם ד', א'; שנת ק"ה, ב] נביצר קטן (1) שהם נולדים בו, וכמו שכתוב סימן תל"ז [סעיף א'], אם כן בשבת אפילו צבית קטן אסור, ואחר כך כתב וכגון כו' והן צבית גדול, דזה אפילו ביום טוב אסור, וכן הוא בביצה דף כ"ד [שם] ויזי שוכך (2) עבדי לרצויי (פירש רש"י ד"ה הי עבדי לרצויי עשויים להשמיט ולברוח מפני בני אדם, ופורחים עד קינן, ונר"ך לעלות אחריהן, וגם שם נשמעין ממנו ויורדים), אחוץ ותרנגולים לא עבדי לרצויי. ועוד קשה, שכזה הגהות מיימוניות אחר כך והכי אימא צירושלמי [שנת פ"ק ד' הלכה א'] סוס שמרד וכו', וצירושלמי אימא שחייב חטאת, (3) ואם כן מתניתין איירי כשלא מרדו, ואפילו הכי פטור אבל אסור, והיאך פסק הרב ז"ל דמותר לכתחלה. לכן נראה לי שבהגהות מיימוניות (4) כיוון למה שכתוב בשלטי גבורים [על המדרי שנת פ"א, ב] בשם ראב"ן וכו', בשבת אסור ליקח אחוץ ותרנגולים וחיות שיש לו לאדם צביתו כגון ציידים שמגדלן בביתו, אבל בהמות מותר, ומחול אסור, והכי תניא בתוספתא [שם פ"ק י' הלכה ד'] האד אחוץ ותרנגולים ויזי הרדיסאות פטור, מכלל דאסור, עכ"ל. והנה ההגהות מיימוניות סבירא ליה כמו שכתוב סימן (תל"ז ס"ו) [תל"ז סעיף ו'] דאחוץ ותרנגולים מותר לתופסם ביום טוב, ולכן כתב דדוקא ביום טוב כדי לאוכלן אבל בשבת אסור, ומה שכתב אחר כך וכגון דעבדי וכו' טעות סופר הוא, וז"ל ובהמות דעבדי לרצויי וכו' אסור (וכנסת הגדולה הג"ח כתב בשם ספר הוכרונות זכרון חשיי הלכות שבת נ"ג, ב ד"ה האד ז"ל לטעות סופר הוא בהגהות מיימוניות, ואולי כיוון למה שכתבתי), ומסיים בהגהות מיימוניות הלכך צריכים לומר שלא לתפוס סוס המורד ופרה המורדת כו' והכי אימא צירושלמי כו', עיין שם ותמלא שדברי כניס וישירים. וכן עיקר, כמו שכתב רמ"א. וכן כתוב באגודה [שנת סימן ק] תרנגולת שיצאה מן הבית אסור לזרעה, אך דוחין אותה עד שתכנס לבית, כיון דרמז הוא ולא מנו לה צד שחיה לא הי' יצאה. ואם (5) מיעוקות קטנים או עכו"ם לדין אותה להחזירה אין מוחין להם, עכ"ל. ולכן אין להקל בזה כלל. ועיין מה שכתבתי סימן תל"ז [פ"ק ט] בשם בעל המשאם בנימין [סימן ט] שגם דעמו לאסור. ורש"ל בתשובה [סימן ז'] כתב, אף שגמרא [שנת ק"ה, א'] [ולאין ס' עמוד ק] אימא לאסור, ובהגהות מיימוניות כתב להחזיר, רק בסוף כתב והמתמיר תבא עליו ברכה, ודוקא בחצר גדול, אבל צבית מותר לכתחלה, ע"ש כו'. נר"ך לומר דהג"ה אחרת היא, וגם כנסת הגדולה [שם] כתב לאסור. ומה שכתב הרב ז"ל [עמוד שפ' ד"ה תנן] על זה כל פטורי דשבת פטור אבל אסור זר מהך חלת, נר"ך עיין, דהא משנה זו לימיה מהך חלת, כדאימא ריש שבת ג' א', ואם כן הי' גם כן פטור אבל אסור, ואיך כתב מותר ללודן:

שערי תשובה

(1) צדן. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת מהר"ש צהלון סימן רמ"ה צדעין שיצאו מהכוורת מותר לומר לעכו"ם להעמיד נגדם משה משוח במי לימן, ולדבר להם בדברים טובים, עד שיקבצו במטה, ולקחת המטה עמהם ליתנו בכוורת מבלי שיסתום פתח הכוורת, ואפילו לישראל אפשר דשרי, ע"ש:

הורגו צבית, כשאין בהן מעמלן ללכודן לערב, ואם הורגו יבאין ללכודן לערב, אף שאר עופות פטור אבל אסור. ואם יצאו מהבית ומתמירא, כו', ומתניין [שבת ק"ז, א'] בשאר חיה ועוף, וזהו שכתוב בהג"ה אבל פרה וסוס, דאף שמותר בהן לכתחלה, וכל שכן שאר כו'. וזהו שכתב חתול כו', ר"ל שאינה כמו אווזין ותרנגולים כיון דעבדי לרצויי. ועיין דרכי משה [אות ב]: [ל' אב"י פ"ה]. ירושלמי [שבת פ"ד הלכה א], וכנזכר לעיל [סימן כח]:

ביאור הגר"א

[17] [פ"ה יב] מותר. אף על גב דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור, כאן על כרחן מותר, כמו שכתוב פ"ק ג' דר"ט [ב"ה] כ"ד א', ועיין שם ברא"ש [סימן א] בשם בעל העיטור, וע"ש. ומה שכתוב במתניתין דשבת [ק"ה, א] פטור, משום דתני ברישא חייב, וכמו שכתוב שם ל' א' ואידי כו', הגהות מיימוניות [שבת י' אות ט]: [כח] אסור. ואפילו חיוב חטאת אית ביה, כמו שכתוב בירושלמי שם [שבת פ"ק ד' הלכה א]. ואמר אסור, משום סיפא אפילו בהצר אם כו', ושם דאי אין חיוב כיון שעבדו אין צריך מצודה, וכמו שכתוב ב"ט [ב"ה] שם היכי דמי מחוסר כו'. ועיין הגהות מיימוניות [שם]: [כט] [הג"ה] ויש אומרים דאסור.

לבושי שרד

מגזרות סיני צמחאן

(1) ואף על גב דממילא ממרה. פירוש, והו' פסיק רישיה דמודה ר' רבי שמעון דאסור ללודן, הכא מותר, משום מאיסותא: (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)

כמו שכתבתי שם סימן ש"ח [פ"ק כג]:  
 כרש"ל בתשובה הנ"ל, כמו שכתבתי שם סימן ש"ח [פ"ק כג]:  
 ויזי שוכך (2) עבדי לרצויי (פירש רש"י ד"ה הי עבדי לרצויי עשויים להשמיט ולברוח מפני בני אדם, ופורחים עד קינן, ונר"ך לעלות אחריהן, וגם שם נשמעין ממנו ויורדים), אחוץ ותרנגולים לא עבדי לרצויי. ועוד קשה, שכזה הגהות מיימוניות אחר כך והכי אימא צירושלמי [שנת פ"ק ד' הלכה א'] סוס שמרד וכו', וצירושלמי אימא שחייב חטאת, (3) ואם כן מתניתין איירי כשלא מרדו, ואפילו הכי פטור אבל אסור, והיאך פסק הרב ז"ל דמותר לכתחלה. לכן נראה לי שבהגהות מיימוניות (4) כיוון למה שכתוב בשלטי גבורים [על המדרי שנת פ"א, ב] בשם ראב"ן וכו', בשבת אסור ליקח אחוץ ותרנגולים וחיות שיש לו לאדם צביתו כגון ציידים שמגדלן בביתו, אבל בהמות מותר, ומחול אסור, והכי תניא בתוספתא [שם פ"ק י' הלכה ד'] האד אחוץ ותרנגולים ויזי הרדיסאות פטור, מכלל דאסור, עכ"ל. והנה ההגהות מיימוניות סבירא ליה כמו שכתוב סימן (תל"ז ס"ו) [תל"ז סעיף ו'] דאחוץ ותרנגולים מותר לתופסם ביום טוב, ולכן כתב דדוקא ביום טוב כדי לאוכלן אבל בשבת אסור, ומה שכתב אחר כך וכגון דעבדי וכו' טעות סופר הוא, וז"ל ובהמות דעבדי לרצויי וכו' אסור (וכנסת הגדולה הג"ח כתב בשם ספר הוכרונות זכרון חשיי הלכות שבת נ"ג, ב ד"ה האד ז"ל לטעות סופר הוא בהגהות מיימוניות, ואולי כיוון למה שכתבתי), ומסיים בהגהות מיימוניות הלכך צריכים לומר שלא לתפוס סוס המורד ופרה המורדת כו' והכי אימא צירושלמי כו', עיין שם ותמלא שדברי כניס וישירים. וכן עיקר, כמו שכתב רמ"א. וכן כתוב באגודה [שנת סימן ק] תרנגולת שיצאה מן הבית אסור לזרעה, אך דוחין אותה עד שתכנס לבית, כיון דרמז הוא ולא מנו לה צד שחיה לא הי' יצאה. ואם (5) מיעוקות קטנים או עכו"ם לדין אותה להחזירה אין מוחין להם, עכ"ל. ולכן אין להקל בזה כלל. ועיין מה שכתבתי סימן תל"ז [פ"ק ט] בשם בעל המשאם בנימין [סימן ט] שגם דעמו לאסור. ורש"ל בתשובה [סימן ז'] כתב, אף שגמרא [שנת ק"ה, א'] [ולאין ס' עמוד ק] אימא לאסור, ובהגהות מיימוניות כתב להחזיר, רק בסוף כתב והמתמיר תבא עליו ברכה, ודוקא בחצר גדול, אבל צבית מותר לכתחלה, ע"ש כו'. נר"ך לומר דהג"ה אחרת היא, וגם כנסת הגדולה [שם] כתב לאסור. ומה שכתב הרב ז"ל [עמוד שפ' ד"ה תנן] על זה כל פטורי דשבת פטור אבל אסור זר מהך חלת, נר"ך עיין, דהא משנה זו לימיה מהך חלת, כדאימא ריש שבת ג' א', ואם כן הי' גם כן פטור אבל אסור, ואיך כתב מותר ללודן:

באר היטב

(1) צדן. עיין באר היטב. ועיין בשו"ת מהר"ש צהלון סימן רמ"ה צדעין שיצאו מהכוורת מותר לומר לעכו"ם להעמיד נגדם משה משוח במי לימן, ולדבר להם בדברים טובים, עד שיקבצו במטה, ולקחת המטה עמהם ליתנו בכוורת מבלי שיסתום פתח הכוורת, ואפילו לישראל אפשר דשרי, ע"ש:

הורגו צבית, כשאין בהן מעמלן ללכודן לערב, ואם הורגו יבאין ללכודן לערב, אף שאר עופות פטור אבל אסור. ואם יצאו מהבית ומתמירא, כו', ומתניין [שבת ק"ז, א'] בשאר חיה ועוף, וזהו שכתוב בהג"ה אבל פרה וסוס, דאף שמותר בהן לכתחלה, וכל שכן שאר כו'. וזהו שכתב חתול כו', ר"ל שאינה כמו אווזין ותרנגולים כיון דעבדי לרצויי. ועיין דרכי משה [אות ב]: [ל' אב"י פ"ה]. ירושלמי [שבת פ"ד הלכה א], וכנזכר לעיל [סימן כח]:

ביאור הגר"א

[17] [פ"ה יב] מותר. אף על גב דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור, כאן על כרחן מותר, כמו שכתוב פ"ק ג' דר"ט [ב"ה] כ"ד א', ועיין שם ברא"ש [סימן א] בשם בעל העיטור, וע"ש. ומה שכתוב במתניתין דשבת [ק"ה, א] פטור, משום דתני ברישא חייב, וכמו שכתוב שם ל' א' ואידי כו', הגהות מיימוניות [שבת י' אות ט]: [כח] אסור. ואפילו חיוב חטאת אית ביה, כמו שכתוב בירושלמי שם [שבת פ"ק ד' הלכה א]. ואמר אסור, משום סיפא אפילו בהצר אם כו', ושם דאי אין חיוב כיון שעבדו אין צריך מצודה, וכמו שכתוב ב"ט [ב"ה] שם היכי דמי מחוסר כו'. ועיין הגהות מיימוניות [שם]: [כט] [הג"ה] ויש אומרים דאסור.

לבושי שרד

מגזרות סיני צמחאן





ושתקו ועמדו למנין ש"מ מחלו ואדעתא דהכי  
עמדו למנין. וא"כ יצא לנו הדין שאותן  
בוררין שהובררו ע"פ כת שמעון שהן הרוב  
הגמור הן ע"י צירוף קרובים הן ע"י רחוקין  
לבדן הם יבררו הראשים והגבאין ויעריכו  
השומא כדרך הנהוג בקהילה מידי שנה  
בשנה.

קלא ע"א אין לדיין אלא מה שעניו רואות,  
ואפשר לומר דלאו כולי עלמא דיני גמירי  
ומי הגיד לו הדין וההלכה. ועוד הרי אמרו  
חז"ל [ירושלמי הוריות ד ע"א] לא תסור מכל  
הדברים ימין ושמאל [דברים יז, יא] אפילו  
אמרו לך על ימין שהוא שמאל וכו', וא"כ  
עבר אלאו דלא תסור וראוי לעונש משום  
מגדר מילתא. אח"כ מצאתי בתשובת הרא"ש  
כלל צ"ח סי' ב' והטור חו"מ הביאו בסי'  
קע"ג חז"ל הגורל אינו קונה כי אם לברר  
החלוקות<sup>2</sup>, אבל אם החזיקה בו אחת מהן  
בחלקה או נתקיים החלוקה, כדתנן בפ' חזקת  
[ב"ב מב ע"א] כמה דברים אמורים במחזיק  
אבל בנותן מתנה והאחין שחלקו והמחזיק  
בנכסי הגר נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זה  
חזקה, אף עפ"י שלא היו עדים בשעת הטלת  
הגורל כיון שהם מודים החלוקה קיימת  
עכ"ל. הנלע"ד כתבתי:

דברי הקטן בנימן אהרן ב"ר אברהם פלניק ז"ל

סימן ח

7e ועל השאלה השנית ששאל מר בענין צידות  
התרנגולים שבבית בשבת או ביו"ט.  
יראה דיש לחלק בין שבת ליו"ט בדיני  
צידה, כי בשבת איסורו מדאורייתא וביו"ט  
אינו אלא מדרבנן, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל  
בפרק אל"ף מהלכות יו"ט [ה"ה] והאשיר"י  
בפרק אין צדין [ביצה פ"ג סי' א.]. גם הר"ן [יב  
ע"ב ד"ה אין צדין] הסכים לדעתם. ובתחילה  
אבאר דין צידה בשבת ואח"כ דין צידה  
ביו"ט.

שברשותו הצדן פטור דכל פטורי דשבת פטור  
אבל אסור, היינו דוקא בהנהו דעבידי לרבווי  
והן בבית גדול כל כך שאם לא גדלו בין בני  
אדם היו צריכין מצודה, ומשמע דאי לא  
עבידי לרבווי כגון אווזין ותרנגולין שבבית או  
אפילו עבידי לרבווי והן בבית קטן שאף אם  
לא גדלו בין בני אדם לא היו צריכין מצודה,  
שאו אין בהם משום צידה ומותר לכתחילה  
לצודן בשבת\*. עוד כתב באותה הג"ה  
דאפשר לפרש מתניתין דקתני הצדן פטור  
דפטור ומותר הוא, ואידי דבעי למיתני  
החובל בהן חייב קתני הצדן פטור, דומיא  
דהמכבה את הנר [שם כט ע"ב] דפטור ומותר

בהג"ה מיימוניות פרק י' מהלכות שבת [אות  
ר] כתב דמתניתין דפרק שמונה  
שרצים [שבת קז ע"א] דקתני חיה ועוף

ב. בשד"ח מעי הגי' סי' ס הביא שבסי' דרכי שלום דף לא תמה עליו שהרא"ש יחיד בדבר. ועיין בכנה"ג סי'  
קעג הגב"י אות ב.  
א. עיין במג"א סי' שטז ס"ק כו שהקשה על דבריו ורוצה להגיה שם בדברי הג"מ.

ט"ו משאת בנימין  
האמן אהר"י בנימין אהרן זצ"ל  
בבנין אהרן

מחילה  
ה הוא  
ע"פ  
אב"ד,  
והטילו  
מחילה  
מדרכי  
ע סי'  
ב טור  
אנהדין  
אעפ"י  
מחילה  
ז וע"י  
ז [ב"ב  
א וכו'  
י א"ל  
זל רב  
זעמיד  
ז הוה  
הטילו

ר על  
יהיה  
דא"כ  
יו כל  
יהרס  
הרבה  
שיהיו  
מיצר  
ועוד  
זאינם  
י"הן  
פעם  
יידעו

ז לדון  
ז שום  
כתבו

הוא, ואידי דקתני כחס על הנר חייב קתני המכבה פטור, ואפילו הכי ראוי להחמיר עכ"ל. ומשמע לפי זה שמן הדין אפילו בעבידי לרבווי והן בבית הגדול אפילו הכי מותר לכתחילה, מדמוקי מתניתין [ביצה כד ע"א] בעבידי לרבווי והן בבית גדול וקתני הצדן פטור, והאי פטור פטור ומותר הוא, אלא שסיים לבסוף דראוי להחמיר. והנה הרב ב"י הביא בחיבורו הגדול בטור או"ח סי' שי"ז הג"ה מיימונית הזאת בלתי שום חולק עליה כאילו היתה מוסכמת לכולי עלמא, ולפיכך פסק בפסק ש"ע [סי"ב] ממש כדברי הג"ה הזאת. גם מורי הרב מהרש"ל ז"ל פסק כאותו הג"ה בתשובה סי' י', מ"מ לא התיר לצוד לכתחילה רק אווזין ותרנגולין שבבית ודוקא בבית אבל בחצר לא רצה להתיר כלל. גם משמע מדברי מורי הרב ז"ל בתשובה הנזכרת דאווזין ותרנגולין שבבית מותר אפילו לתופשן בידים ולטלטלן. וזה לא יתכן בעיני כדבעינן למימר לקמן:

**אמנם** הרב ר' משה איסרלס ז"ל כתב בהג"ה [שם] דאסור לצוד חי' ועוף שברשותו בשבת ואפילו אינן מורדין אסור לכתחילה, אבל אותן המורדין אם צדן חייב חטאת עכ"ל. ודברי הרב רמ"א ז"ל נראין לי עיקר, דכן נראה מתוך האשיר"י שכתב בפ' אין צדין [שם] דין אווזין ותרנגולין שבבית שאין בהן משום צידה ולא כתב דין זה במסכת שבת בפ' האורג [פי"ג סי' ב] ובפ' ח' שרצים [פי"ד סי' א] לענין צידה דשבת, אלמא ס"ל להרא"ש דוקא גבי יו"ט שרינן צידת אווזין ותרנגולין שבבית ולא בשבת. ואע"ג דמורי הרב ז"ל כתב בתשובה הנזכרת דהרא"ש ז"ל לאו דוקא גבי יו"ט מתיר לכתחילה דה"ה בשבת נמי<sup>2</sup>, ומה שכתב דין

זה גבי יו"ט ולא גבי שבת משום דאין דרך לצוד בשבת, מ"מ נ"ל דשנויא דחיקא הוא והאמת כאשר כתבתי.

**ועוד** נראה שדברי הגהות מיימוני שסמכו עליה מורי הרב ז"ל והרב ב"י ז"ל אינן מחזורין, ולא מבעיא כמה שמפרש מתניתין בח' שרצים דפטור ומותר הוא דומיא דמתניתין דהמכבה את הנר, דזה ודאי לא יתכן, שהרי בהדיא כתבו התוספות בפ' האורג [קו ע"ב ד"ה ואין נוהגין] אמתניתין דח' שרצים פטור ואסור הוא, וכן כתב בספר האגודה [שבת פרק האורג סי' קכ] ובסמ"ג [ל"ת ס"ה], וגם כל הפוסקים כתבו לסתמא חיה ועוף שברשותו הצדן פטור, ולא אישתמיט חד מינייהו לומר דפטור ומותר הוא, משמע דהאי פטור ואסור הוא דקי"ל כשמואל [שבת קו ע"א] דאמר כל פטורי דשבת פטור ואסור הוא לבר מהני תלת הצד צבי והמפיס מורסה והצד נחש, ומשמע דוקא בהנהו תלת פטור ומותר הוא אבל בשאר מקומות כל היכא דקתני פטור, פטור ואסור הוא, ולא מצינו בשום דוכתא היכא דקתני גבי שבת פטור שיהא פטור, ומותר רק בהני תלת לבד, הלכך ע"כ הא דקתני חיה ועוף שברשותו הצדן פטור פטור ואסור הוא<sup>3</sup>.

**ואף** ע"ג דבריש מסכת שבת [ב ע"א] במתניתין דיציאות השבת דקתני פטור ואמרינן בגמרא [ג ע"א] דהאי פטור ומותר הוא, ובפ' במה מדליקין [שם כט ע"ב] נמי גבי המכבה את הנר כו' אם בשביל החולה שישן פטור ואמרינן בגמרא [ל ע"א] דהאי פטור ומותר הוא. לא קשיא מידי משום דמתניתין דריש מסכת שבת כבר תרצו בגמרא [שם ג ע"א] כי איצטריך ליה לשמואל לאשמעינן פטורי דקא עביד מעשה אבל פטורי דלא

קעביד מעשה איכא טובא את הנר נמי כבר תרצו בת [שם ד"ה כו]. דמיירי בחי' ומלחא דפשיטא הוא דההי דאין לך דבר שעומד בפני לא איצטריך ליה לשמואל זה של תוספות הוא נכו שתיירן בהגהות מיימונית ו כחס על הנר כחס על חי' בשביל החולה שישן פו ראה למתניתין דח' שרצינ ואידי דבעי למתני החובל הצדן פטור, דא"כ ה לאשמעינן נמי ההיא מתניתין דח' שרצים, דפשיטא הוא דאמרינן העיקר הוא כמו שתיירן את הנר מיירי בחולה שי פיקוח נפש הוא, ומשו"ז לשמואל לאשמעינן. וה שרצים לא דמיא כלל לה שייך התם משום פיקוח ננ פטור ואסור **הרי** שהוכחנו יפה דמו פטור ואסור הוא די וא"כ לא מבעיא שמה ו פטור דבמתניתין דח' ש הוא, דודאי לאו מילתא ד שכתב דמתניתין דח' ש דעבידי לרבווי והן בבית מצודה ולהכי פטור אבל הא לא עבידי לרבווי או בבית שאין גדול כל כך ש אפילו לכתחילה, האי נכ דהא מתניתין סתמא קתני הצדן פטור, משמע כל ו הצדן פטור, בין עבידי לו לרבווי בכלהו קתני הצד ומנלן לחולקין מסברא דו צידה דשבת דאורייתא. ג

ב. בביאור הלכה סי' שטז ד"ה וי"א כתב שמשלשון הרא"ש בפרק אין צדין משמע דבאוזים ותרנגולין שבאין לכלובן מבערב אין בהן צידה כלל שאף בשבת מותר, וכתב שם דגם דעת בעה"ט כן וגם הרשב"א ס"ל כדעת הרא"ש, אבל כתב ומלבדם כולם מחמירים בזה, ולכן מהנכון להחמיר כדעת רוב הפוסקים.  
ג. בא"ר סי' שטז סייב כתב ליישב דבמשנה מיירי במורדת לכן פטור אבל אסור.

דרך  
הוא

סמכו  
ז"ל  
מפרש  
זומיא  
י לא  
זאורג  
שרצים  
אגודה  
וגם  
ועוף  
ז חד  
דהאי  
ז ע"א  
א לבר  
והצד  
ומותר  
דקתני  
בשום  
שיהא  
ד ע"כ  
פטור

ע"א :  
פטור  
ומותר  
מי גבי  
ז שישן  
פטור  
מתניתין  
שם ג  
שמועין  
י דלא

ין שבאין  
ל כדעת

קעביד מעשה איכא טובא. וההיא דהמכבה את הנר נמי כבר תרצו בתוספות בפ"ק דשבת [שם ד"ה ברן] דמיירי בחולה שיש בו סכנה, ומלתא דפשיטא הוא דההיא פטור ומותר הוא דאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש, ולפיכך לא איצטרך ליה לשמואל לאשמועין. ותירוץ זה של תוספות הוא נכון מאוד, ולא כמו שתירץ בהגהות מיימונית דאידי דבעי למיתני כחס על הנר כחס על השמן חייב תנא נמי בשביל החולה שישן פטור, וממנה מביא ראייה למתניתין דח' שרצים דפטור ומותר הוא ואידי דבעי למתני החובל בהן חייב תנא נמי הצדן פטור, דא"כ הוי ליה לשמואל לאשמועין נמי ההיא מתני' דהמכבה וההיא מתניתין דח' שרצים, דהא לאו מילתא דפשיטא הוא דאמרינן אידי. אלא ודאי העיקר הוא כמו שתירץ התוספות דהמכבה את הנר מיירי בחולה שיש בו סכנה ומשום פיקוח נפש הוא, ומשו"ה לא איצטרך ליה לשמואל לאשמועין. וההיא מתניתין דח' שרצים לא דמיא כלל לההיא דהמכבה, דלא שייך התם משום פיקוח נפש, וע"כ האי פטור פטור ואסור הוא.

הרי שהוכחנו יפה דמתניתין דח' שרצים פטור ואסור הוא דלא כהג"ה מיימונית. וא"כ לא מבעיא שמה שכתב בהג"ה דהאי פטור דבמתניתין דח' שרצים פטור ומותר הוא, דודאי לאו מילתא הוא, אלא אפילו מה שכתב דמתניתין דח' שרצים מתוקמא בהני דעבידי לרבווי והן בבית גדול שהיו צריכין מצודה ולהכי פטור אבל אסור הוא, דמשמע הא לא עבידי לרבווי או עבידי לרבווי והן בבית שאין גדול כל כך שצריכין מצודה מותר אפילו לכתחילה, האי נמי לאו מלתא הוא, דהא מתניתין סתמא קתני חיה ועוף שברשותו הצדן פטור, משמע כל חיה ועוף שברשותו הצדן פטור, בין עבידי לרבווי ובין לא עבידי לרבווי ככולהו קתני הצדן פטור אבל אסור, ומגלן לחולקין מסברא דנפשן ולהקל באיסור צידה דשבת דאורייתא. גם כל הפוסקים לא

חילקו בין עבידי לרבווי ובין לא עבידי לרבווי, ומדלא חילקו משמע דבכל גוונא אסרי לכתחילה.

ואע"ג שכתב בהג"ה שכך קבל מרבו דמתניתין מתוקמא דוקא בעבידי לרבווי, קבלה זו קבל לעצמו והו"ל קבלת יחיד מיחיד, ושאר הפוסקים שלא חילקו וכתבו סתם קבלו מרביותיהם דמתניתין מיירי בכל ענין בין עבידי לרבווי ובין לא עבידי לרבווי, והוה ליה קבלת רבים וכתר רבים אזלינן וכדאמר עקביא בן מהללאל לבנו [עדות פ"ה מ"ז]. ואע"ג דאשכחנא בפרק אין צדין [ביצה כו ע"א] דמחלק בין עבידי לרבווי ובין לא עבידי לרבווי, היינו דוקא גבי יו"ט דצידה דידהו אינה אלא מדרבנן כמו שכתבנו למעלה בשם הרמב"ם והרא"ש והר"ן ז"ל, אבל גבי שבת דאיסור צידה דאורייתא לא אשכחן בשום דוכתא דמחלק תלמודא בהכי, וגם אנן מסברא דנפשין אין לנו לחלק כלל.

ועוד דאפילו גבי יו"ט לא מחלק רב מרי בין עבידי לרבווי ללא עבידי לרבווי אלא משום דקשיא לן מתניתין דפרק אין צדין וברייתא אהדדי, וכדי לתרץ מתניתין וברייתא דלא תקשי אהדדי מסיק רב מרי התם הני עבידי לרבווי והני לא עבידי לרבווי, הא אי לאו דקשיא לן מתניתין וברייתא אהדדי לא הוי מחלק מידי אפילו גבי יו"ט, והוה מוקמינן מתניתין דפרק אין צדין דקתני זה הכלל כל שמחוסר צידה אסור בכל גוונא בין עבידי לרבווי ובין לא עבידי לרבווי, הלכך גבי שבת דקתני סתמא הצדן פטור אבל אסור, ולא קשיא לן ולא מידי, אין לנו לחלק בין עבידי לרבווי ללא עבידי לרבווי ובכל גוונא פטור אבל אסור. מכל זה מוכח יפה דאווזין ותרנגולין שבבית אסור לצודן לכתחילה כדעת הרב רמ"א ז"ל.

ומ"מ נראה דאווזין ותרנגולין שבבית היוצאין מן הבית ומתירא שלא יאכדו, אעפ"י שאסור לצודן מ"מ דוחין אותן כדי להכניסן לבית, דבמקום פסידא לא גזרו

לדחות אותן, דצידה כלאחר יד הוא כדתנן  
 במפנין [שבת קכח ע"ב] תרנגולת שברחה דוחין  
 אותה עד שתכנס. וכן כתב בספר האגודה  
 בפרק האורג [שם] וז"ל תרנגולת שיצתה מן  
 הבית בשבת אסור לצודה אך דוחין אותה עד  
 שתכנס לבית. וכל זה לא מיירי אלא באווחין  
 ותרנגולין הגדילין בבית ובאין לכלובן לערב  
 ולא עבידי לרבווי ומשום הכי שרינן לדחותן  
 משום פסידא, אבל אווחין ותרנגולין המורדין  
 כגון שלפעמים קונה אדם מן השוק אווחין  
 ותרנגולין ועדיין לא הורגלו בבית, וכשבורחין  
 מן הבית הן מורדין ואינן נוחין לתפוס אותן  
 גם לא באין לכלובן לערב, הני ודאי אסורין  
 לדחותן והצדן חייב חטאת. וכדאיתא  
 בירושלמי [שבת פ"ד ה"ד] הדא אמרה שור  
 שמרד חייב חטאת, אלמא שור שבן תרבות  
 הוא ואפ"ה היכא דמרד חייב חטאת.

עוד נראה דלאו דוקא אווחין ותרנגולין אלא  
 ה"ה כל חיה ועוף שברשותו ונעשין בני  
 תרבות ובאין לכלובן לערב הנך נמי הוי  
 כאווחין ותרנגולין. ואע"ג דכל מין שלהם אינו  
 בני תרבות, מ"מ לאו במינא תליא מילתא  
 אלא בדידיה תליא מילתא. וההיא דנקט בפרק  
 אין צדין אווחין ותרנגולין, אורחא דמילתא  
 נקט דסתם אווחין ותרנגולין לא עבידי לרבווי,  
 וה"ה לשאר חיה ועוף דלא עבידי לרבווי.  
 ותדע דהרי חזינן בירושלמי שאומר שור  
 שמרד חייב חטאת, ואף ע"ג דכל מין השור  
 בני תרבות נינהו, אעפ"י כן כיון שמרד הצדו  
 חייב חטאת כמו בשאר מיני חיות דלאו בני  
 תרבות נינהו, אלמא לאו במין תליא מילתא  
 אלא בדידיה. וכן כתב הר"ן ז"ל בפרק אין  
 צדין [יג ע"א ד"ה גמ' ה"ד] וז"ל דאפילו בביבר  
 גדול כל שאין המין צריך למצודה כגון אווחין  
 ותרנגולין ויוני הרדיסאות דבאין לכלובן לערב

ונוחין לתופשן שאין בהן משום צידה, וכן  
 הדין בחיות בני תרבות, והכי מוכח בגמ'  
 עכ"ל.

הנה היוצא מכל דברינו הנזכרים למעלה  
 שכל חיות ועופות המורדין ואפילו  
 אווחין ותרנגולים שעדיין לא הורגלו בבית  
 כשאינן באין מעצמן לכלובן לערב הצדן  
 בשבת חייב חטאת, ואווחין ותרנגולין  
 הגדילים בבית ואינן מורדין הצדן פטור אבל  
 אסור, וה"ה לכל שאר חיה ועוף הגדילים בין  
 בני אדם ואינן מורדין. אמנם אם ברחו מן  
 הבית ויש לחוש שיאבדו חוץ לבית או  
 שיגנבו ע"י גוים או כה"ג, אז הוא מותר  
 לכתחילה לדחות אותם כדי להכניסם לבית  
 לא שנא אווחין ותרנגולין ולא שנא שאר חיה  
 ועוף שאינן מורדין ובאין לכלובן לערב,  
 דבמקום פסידא לא גזרו רבנן, אבל לצוד  
 אותן להכניסם לבית אסור. ודוקא לדחות  
 ולהכניסם לבית הוא דשרי רבנן משום  
 פסידא, אבל לטלטל ולתפוס אותן בידיים  
 אסור, ופשוט הוא בכמה מקומות בתלמוד  
 [שבת מג ע"א קכח ע"ב] דכל בעלי חיים  
 מוקצין הן, אפילו למדד התרנגולות אסור  
 כדאמרינן בגמרא [שם קכח ע"ב] דוחין אין  
 מדדין לא, דהיינו שלא יאחזו בכנפיה  
 להוליכה דחיישינן שמא תגביה עצמה מן  
 הארץ אבל דוחין אותה מאחוריה בידיים, והא  
 דאסור למדד, דוקא בתרנגולת אבל בשאר  
 חיה ועוף מדדין אם צריכין לכך, ולא חיישינן  
 שמא תגביה את עצמה כדאמרינן התם, וזהו  
 שלא כדעת מורי מהרש"ל ז"ל שמשמע  
 מדברי בתשובה הנזכרת דאפילו טלטול גמור  
 שרי בבית.

ובל זה שכתבנו היינו דוקא לדין צידה  
 בשבת, אבל ביו"ט משמע בפרק אין

צדין במתניתין ובגמרא  
 ותרנגולין ויוני הרדיסאות  
 ובחצר ואפילו לכתחילה  
 התוספות [שם ד"ה ותניא]  
 ואפילו בבית מקורה נמי  
 כל כך שאומרינן הבא נ  
 פירש"י עיקר דהאי שי  
 ונצודנו לא קאי אביבר נ  
 אין לו שיעור אפי"גדו  
 שאר עופות דלאו בני  
 בביבר מקורה חוץ מצ  
 נמי הר"ן ז"ל [שם יג ע  
 משמע מדברי הר"ף  
 יו"ט פ"ב ה"ז] שהשמי  
 בביבר מקורה והא בבין  
 השמיטו כל אוקימתות  
 וביבר קטן, ולא כתב  
 צידה כגון שאומר הבא  
 ממש כפירש"י והר"ן  
 בביבר מקורה ושאינו  
 וביבר קטן וכל אוקימו  
 שיעורי כולן נכללין  
 דהבא מצודה ונצודנו  
 שיעורא הוא, ולא פליג  
 דביבר מקורה ושאינו כ  
 וכל הנך שיעורי דר  
 שינויא דביבר מקורה  
 לה  
 ועלה בידינו דביבר  
 צידה כלל לא  
 לא שנא שאר עופו  
 ובביבר שאינו מקורה:  
 אווחין ותרנגולין ויוני  
 דכשאר עופות אסור ו  
 אפילו בביבר שאינו נ

ד. בספר חמד משה הקשה דמ"מ באין לכלובן לערב ואם לא יבואו לכלוב זה יבואו לכלוב אחר. ובניה"ל  
 סי' שטז ד"ה חיה ועוף כתב ולי"נ דלי"ק כלל דגם המ"ב מודה שאם קנה תרנגול אצל אחד שגר במקום קרוב  
 אין בהם צידה, ולא איירי המ"ב כ"א כשקנה אותה במקום רחוק שלא תכיר מקומה הראשון לבוא בעצמה.

ה. במג"א סימן תצז סי'  
 בחצר או בבית כלומר  
 לחצר.

הרא"ש [שם פ"ב סי' א] שכתב ואין העולם נזהרין מצידת אווזין ותרנגולין המהלכין בחצר, וכן הוא מסקנת האחרונים. ומשמע דאפילו אווזין ותרנגולין לא שרו אלא בחצר, אבל חוץ לחצר נראה דאין להתיר מדנקט תלמודא ביבר שאינו מקורה, וגם הרא"ש כתב דאין נזהרין מאווזין ותרנגולין המהלכין בחצר, ומשמע דביבר וחצר אין חוץ לביבר וחוץ לחצר לא. ולפי האמת אין סברא לחלק ולא דוקא ביבר וחצר אלא ה"ה חוץ לחצר נמי שרי, דהא ביבר שאינו מקורה וחצר מחוסרין צידה הן וצידה שלהן מדאורייתא כצידה שחוץ לחצר וחוץ לביבר, והצד בהן בשבת חייב חטאת כדתנן במתניתין דפ' האורג [שבת קו ע"ב] רשב"ג אומר מחוסר צידה פטור ושאינו מחוסר צידה חייב, ואפי' הכי אווזין ותרנגולין שרי בחצר, א"כ מה לי בחצר מה לי חוץ לחצר מאחר ששניהם מחוסרין צידה וצידה שלהם דאורייתא. ואעפ"י שפשוט הוא בעיני להלכה, מ"מ למעשה יש לאסור לכתחילה, מאחר שפשוט לשון התלמוד והאשיר"י שנקטו ביבר וחצר אין להתיר לכתחילה רק בביבר וחצר ולא חוץ לביבר וחוץ לחצר.<sup>ה</sup>

**וכבר** כתבנו לעיל לענין שבת דלאו דוקא אווזין ותרנגולין דה"ה גם שאר עופות שאינן מורדין ובאין לכלובן לערב דשרי נמי כמו אווזין ותרנגולין. והא דנקט תלמודא אווזין ותרנגולין, משום דסתם אווזין ותרנגולים הגדילים בבית נוחין לתפוס ובאין לכלובין לערב וסתם שאר עופות מורדין ואינן נוחין לתפוס ואינן באין לכלובן לערב, ואין הכי נמי כל עוף המורד ואפי' אווזין ותרנגולין הוו כשאר עופות וכל שאינו מורד ובא לכלובו לערב ואפי' שאר עופות כאווזין

צדין במתניתין ובגמרא [כד ע"א] דאווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות מותרין לצודן בבית ובחצר ואפילו לכתחילה. ואע"ג דלפירוש התוספות [שם ד"ה ותניא] אסור לצודן בחצר, ואפילו בכבית מקורה נמי אסור אם הוא גדול כל כך שאומרין הבא מצודה ונצודנו. מ"מ פירש"י עיקר דהאי שיעורא דהבא מצודה ונצודנו לא קאי אביבר מקורה, דביבר מקורה אין לו שיעור אפי' גדול הרבה מאוד ואפי' שאר עופות דלאו בני תרבות נמי מותרין בביבר מקורה חוץ מצפור דרור, וכן כתב נמי הר"ן ז"ל [שם יג ע"א ד"ה גמ' ה"ד]. וכן משמע מדברי הר"ף [שם] והרמב"ם ז"ל [יו"ט פ"ב ה"ז] שהשמיטו האי שנויא דהא בביבר מקורה והא בביבר שאינו מקורה, גם השמיטו כל אוקימתות דרב אשי דביבר גדול וביבר קטן, ולא כתבו אלא כל שמחוסר צידה כגון שאומר הבא מצודה ונצודנו, היינו ממש כפירש"י והר"ן ז"ל דפרשו דהאי בביבר מקורה ושאינו מקורה ובביבר גדול וביבר קטן וכל אוקימתות דרב אשי כל הנך שיעורי כולן נכללין בשיעורא דרבי יוסף דהבא מצודה ונצודנו, דאידי ואידי חד שיעורא הוא, ולא פליג רב יוסף אהנך שיעורי דביבר מקורה ושאינו מקורה וביבר גדול וקטן וכל הנך שיעורי דרב אשי, ולפיכך האי שינויא דביבר מקורה ושאינו מקורה נקטינן להלכה.

**ועלה** בידינו דביבר מקורה אין בו משום צידה כלל לא שנא אווזין ותרנגולין לא שנא שאר עופות לבד מצפור דרור, ובביבר שאינו מקורה בהא מחלק תלמודא בין אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות ושאר עופות, דבשאר עופות אסור ובאווזין ותרנגולין מותר אפילו בביבר שאינו מקורה, וכך היא מסקנת

ה. במג"א סימן תצו סק"ז הקשה אם איתא בחצר דוקא אי"כ למה כתב הטור בבית וכו', לכן נ"ל דמ"ש בחצר או בבית כלומר שנתגדלו בחצר או בבית וא"כ באין לכלובן לערב, ולכן מותר לתופסן אפילו חוץ לחצר.

וכן  
גמ'  
עלה  
פילו  
בית  
צדן  
לין  
אבל  
בין  
מן  
או  
יתר  
בית  
זיה  
רב,  
גוד  
ות  
יום  
יום  
וד  
ים  
ור  
ין  
יה  
מן  
זא  
זר  
נן  
זו  
ע:  
יר  
ה  
ן  
ל  
ב

ותרנגולין דמי. ובוזה דין יו"ט ושבת שוה. ולפיכך אווזין ותרנגולין שעדיין לא הורגלו בבית ואינן באין לכלובן לערב אסור לצודן אפי' ביו"ט אם הם בביכר שאינו מקורה, ואפי' לדחותן כדי להכניסם לבית אסור. דהא דתנן [שבת קכ"ז ע"ב] תרנגולת שכרחה דוחין אותה להכניסה לבית אפי' בשבת, היינו דוקא תרנגולת הגדילה בבית ובאה לכלובה לערב מעצמה דמדאורייתא אין בה משום צידה רק מדרבנן הוא דאסור, ובמקום פסידא הוא לא גזר כמו שבארנו למעלה, אבל אווזין ותרנגולין המורדין ולא הורגלו בבית ואינן באין לכלובן לערב מעצמן דצידה דידהו מדאורייתא כשהן בביכר שאינו מקורה אסורין אפילו ביו"ט, דכל מידי דאסור משום צידה דאורייתא אין לחלק בין שבת ליו"ט, דהכי מוכח בריש פרק אין צדין [ביצה נ"ג ע"ב] דקתני במתני' אבל צדין חיה ועוף מן הביכרין ביו"ט, ופריך [שם כ"ד ע"א] והתניא ביכרין של חיה ועופות אין צדין מהן ביום טוב ואין נותנין וכו', ומשני עופות אעופות לא קשיא הא בביכר מקורה הא בביכר

שאינו מקורה, חיה אחיה נמי לא קשיא הא בביכר גדול הא בביכר קטן. הרי לך בהדיא דלא שרי צידת חיה ועופות ביו"ט בביכר שאינו מקורה ובביכר גדול משום דצידה דידהו מדאורייתא בשבת גזרו יו"ט אטו בשבת, אבל ביכר מקורה וכיכר קטן דאפילו בשבת אינו אלא מדרבנן לא גזרו עליה ביו"ט.

**ועוד** נראה דאפילו חיה ועוף המורדין אי אין בהן משום צידה דאורייתא מותר לצודן ביו"ט אפי' לכתחילה, כגון העופות בביכר מקורה ואפי' הוא גדול מאוד והחיות בביכר קטן דהיינו היכא דמטא בחד שחייה אי נמי היכא דנפלי טולא דכותלי להדדי זהו בביכר קטן, ודוקא דלית ליה עוקצי עוקצי כרב אשי דריש פרק אין צדין [שם], ופשוט הוא. ונראה דכל מה שהקילו חכמים בצידת יו"ט היינו דוקא באווזין ותרנגולין העומדים לאכילה ומשום שמחת יו"ט, אבל העומדים לגדל כצים דמוקצין הן אסורין גם ביו"ט ופשוט הוא:

דברי הקטן בנימין אהרן כ"ר אברהם סלניק ז"ל

סימן ט

**לפי** שראיתי תועה רוח מפקפק ומלעיג על דברי רבותינו זכרונם לברכה, ראיתי להשיב על דבריו ולקיים דברי רז"ל שכל דבריהם אמת וצדק. ועיקר תמיהתו הוא על מה שדוחין ראש השנה בשביל ירקא ומתאי ובשביל ערבה [ר"ה כ"ג ע"א], ובוזה דוחין כל המועדות ואוכלין חמץ בפסח, ודבר זה לא מן התורה ולא מנביאים ולא מכתובים ואף גם לא מסברא, דמאי סברא איכא בזה שנאמר בשביל ירקא ומתאי נדחה כל המועדים, זאת היא שאלתו הנפסדת והחוטאת:

**ואני** אומר דודאי לא קרא בדברי רז"ל מעולם, ואם קרא לא שנה, ואם שנה לא שלש, ואם שלש לא פירשו לו היטב, ובודאי מן השמים עכבוהו מלהבין הדבר על

נכון, כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו [מכות י"ג ע"ב], וע"ד הבא ליטמא פותחין לו [שבת ק"ד ע"א], וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת [אבות פ"ג מ"ט]. ובלי ספק שכל האומר דבר זה אינו אלא טועה, וחלילה למתלי בוקי סריקי בוותיקי נוחי נפש, כי מעולם לא עלתה על דעתם לומר שבשביל ירקא ומתאי וערבה נדחה ר"ה. אלא זהו עיקר דעת רז"ל, אלו היה חדשה של לבנה כ"ט יום י"ב שעות היינו עושים כל השנים בשנה שני"ד יום לכל שנה פשוטה מלבד המעוברת, ואז היו החדשים לעולם אחד מלא ואחד חסר, גם חשוך וכסליו אחד חסר ואחד מלא, ועכשיו בשביל תשצי"ג חלקים של כל חודש וחדש יתקבצו לכל שנה

ח' שעות תתע"ו חלקים, וה' להוסיף יום אחד לפעמים ו' אפשר להשוות השנים בלתי לפעמים לפיכך עמדו חז"ל אותו יום בעת אשר יגיע דהיינו כשחל מולד תשרי ב ירקא וערבה. ואעפ"י שז' לחסר יום אחד בשנה ול ימים. והמשל כגון בשנת ט' הוא ז' י"ט כ"ח, וצריכין א יום ב', כי ביום ז' אי אפ מולד זקן, וביום א' ג"כ אד"ו, ועל כן הוא נדו וכשתחשוב המולד של י' שיהיה המולד ה' ג' תני הולדו, וא"כ בין ר"ה שג' יהיה רק ג' ימים וע"כ יהי חסירה. ודבר זה באה לנו אילו היינו קובעין באד"ו שני"ד נקבע ביום א', והיה ימים והיה השנה כסדרה, אד"ו נדחה ר"ה מיום א' ר"ה לר"ה אלא ג' ימים, הגורם לחסר השנה. לאו שיום אחד בשנה לא יזיק לא יזיק לענין ו' **ומ"מ** נחזור לענין הראשון חז"ל שבשביל עו' מוסיפין השנה ודוחין ר"ה טעמא לא היינו דוחין ר"ה שוין שני"ד יום לשנה, שזו ח' תתע"ו המתקבצין מ' וכודאי בלאו האי טעמא נ' ומוסיפין יום א' בשביל ד' כאשר בארנו למעלה, ומה ערבה וירקא ומתאי הוא כ' אותו יום א' דווקא כשחל בעת שצריך להוסיף כפי הו' חז"ל הטעם דירקא ומתאי להוסיף אותו יום כשיבא ד'

כלל ל  
הצד  
(שט"ז):

א הצד דבר שבמינו נצוד, כגון: כל בהמה חיה או עוף, חיב. ואפלו היה ישן או סומא, חיב, דעביד להשמט כשמרגישין יד אדם. אבל חולה או זקן, פטור, דנצוד ועומד הוא, ואינו חיב אלא אם כן צדן למקום שנצודין בו, כגון כל מיני עופות ובהמות וחיות אם הכניסן אפלו לחצר אם אינו גדול כל כך, עד שיכול לקח אותם שם בריצה אחת, שאינו צריך לישוב בינתים, חיב (כן כתב הכסף-משנה בשם המפרשים, וכן משמע בר"ן. אבל רש"י פירש "דמטא בחד שחיה" בפעם אחת שהוא שוחה עליו לתופסו ואין לו להשמט ממנו. ונראה לי דכן משמע לשון הרמב"ם, וזה לשון הכלבו, שאם יבוא לקחתו לא יהיה צריך לרדוף אחריו). אבל צפור דרור אפלו הכניסו לבית, פטור, דעדין אינו נצוד שם, שנשמט מזוית לזוית, ומכל שכן פשהחלון פתוח, דפטור:

ב צפור שנכנס לבית דרך חלון הפתוח, אף-על-גב שאינו נצוד שם מכל מקום אסור לסגר החלון או לסתם החור (א). ונראה לי, דבזמן הקר שיש צער צנה או צער אחר, מותר לנעל אם אין פגמתו רק להציל מן הקר, בין דאין בו צידה דאורייתא, אף-על-גב דהני "פסיק רישה" בדרבנן. אבל בשאר חיה ועוף דשיף בו צידה דאורייתא, אסור, אף-על-גב שאין מכנין כלל, דהני פסיק רישה (עיין בבית-יוסף):

ג כל בהמה חיה ועוף אף-על-פי שקל מינן בני תרבות וגם הם היו בני תרבות ונדלו בין אנשים, מכל מקום אם מרדו וברחו ואינן חוזרין לבית בערב אלא לגין

נשמת אדם

החולם דזה ממש דין דהמפרק ניירות דחייב לרמב"ם ואסור אפי' ע"י א"י. והפ"ח ב"ד סי' קי"ח ס"ק י"ח כתב דהקודע נייר המחולם חייב וראיה מרמב"ם דהמפרק ניירות דבוקין ולפי מה שכתבתי אינו ראיה וכמ"ש רמב"ם גופא ועוד דלרוב הפוס' כר"ש אפי' במפרק ניירות פטור כמו שכתבתי סי' א'. ואפילו אם שובר החולם שיש בו אותיות אין בו חיוב דאינו ע"מ לכתוב, ועוד דמה שכתב דמה שקודע הנייר המחולם הוי שלא ע"מ לקלקל דצריך לפתוח אותו ובוה לכ"ע חייב, וז"א שהרי כל הקריעות צריך לאיזה דבר ואפ"ה פטור להפוס' כר"ש דבמשכן יריעה שנפל בה דגנא היה צריך לקרעה ע"מ לתקן כדאי' דף ע"ה, ואפי' לרמב"ם פטור בזה, שהרי עכ"פ קריעת הנייר הוא קלקול בנייר שלא ע"מ לתקן, ואינו דומה לקודע על מתו ובחמתו לרמב"ם דחייב, דהתם הקריעה גופה היא התיקון, אבל הכא א"צ לקריעה זו כלל ומקלקל הנייר, וכשצריך לצלות הוי תיקון כלי כדאיתא בביצה אין קורעין הנייר, אבל כאן

א עיי' בב"י ס"ס שי"ו כ' בשם הרשב"א שהתירו לנעול ביתו לשמרו אע"פ שעיי"ז ניצוד הצבי כיון שאין דעתו כלל לשמירת הצבי, והר"ן תמה עליו שהרי הוא פ"ר ע"ש. ונ"ל דס"ל לרשב"א דכיון דהוי פ"ר דלא אכפת ליה כלל אם יצא ומשים שמירת ממונו מתיר כדעת הערוך. אך מה שנראה מל' רשב"א דאפי' ניחא ליה ג"כ בשמירת הצבי מתיר כבר תמה עליו הר"ן ואוסר אפי' אם אינו מתכוין כלל דאזיל לשיטתו שכ' בפ' ח' שרצים ודחה ראיות הערוך, ועכ"פ אף דבצבי ושאר עופות בודאי אין להקל כדעת רשב"א מ"מ בצפור דרור דאין בו צידה דאורייתא בבית כמפורש ברמב"ם ושאר פוסקי' יש לסמוך במקום צער אם אין כוונתו כלל

מכון מאורות 227

בשדה, באזנים ובראזים שלגין על המים ואינן חוזרין לבתיהם, נאפלו סוס ופרה שמרדו ותרנגולים שמרדו, הצדן בשבת חיב. ולכן אם קנה תרנגלת מחדש ואינה רגילה כלל בביתו ואם תצא לא תחזור עוד לבית אלא תנקר באשפה, הצדה חיב. ואם יצאה מן הבית אסור לצודה אפלו על ידי נכרי, ואליה רבה כתב בשם תוספות יוס' טוב והסכים עמו, דבאינן באין לכלוכן אפלו הם בבית ונפתח הדלת, אסור לסגרו, אף-על-גב שכבר הוא נצוד, שיהי בו צידה, ודלא כמגן אברהם. ונראה לי, דכל שפן קשהם בכלוב ויפתח פתח הכלוב בענין שלא היה משתמר שם עוד, אסור לסתם הפתח:

ד אנוזין ותרנגולים וחתול וכל בהמה וחייה שפכר הרגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב, אף כשיצאו מן הבית, הרי הם כנצודים ועומדים, ולא שיהי בהם צידה. לפיכך אם יצאו מן הבית וחושש להם שלא יגנבו, אם אינן עשויין להשמט מדיו אלא תכף נוח לתפושם, כמו שיש מן התרנגולות שתכף היא יושבת ונוח לתפשה ואין צריך לרדף אחריה כלל, מתר לדחות אותה מאחריה שתכנס. אכל לא יאחו בכנפיה, מפני שטבען שמגביהין עצמן מהארץ ונמצא מטלטל מקצה. ושאר בהמה ועוף אם הוא במקום שמתר לשא או בחצר מתר לאחו בצוארן ובצדדין ולהוליכן לבית שאין בטבעם שיגביהו עצמן מן הארץ, וכלבד שלא יגביהם, שלא יטלטלם, שכל בעלי-חיים הם מקצים. ואם אינו נח לתפושם, שנשמטין מתחת היד וצריך לרדף אחריהם אף-על-פי שיבאו לכלוכן לערב, אסור לצודן. ואם נכרי או תינוקות קטנים צדין אותן, אין צריך למחות בידן (מגן-אברהם בשם אגודה). ונראה לי, דמתר לומר לנכרי שיצודם דהוי שבות דשבות. וגם נראה לי, דמתר לעמד בפניה שלא תכרח כדי שממילא תחזור לבית. ודוקא באלו שפכר הרגלו בבית, דאין בהם צידה דאורייתא (ב),

נשמת אדם

הצד צבי כו' תולדה דרבנן חיה ועוף שברשותו וגדלו בביתו והן עבדי לרבויה כשרוצין לתפושן והם בבית גדלין כ"כ שאם לא גדלו בין ב"א היו צריכין מצודה לתפושן ואף לדחותן במקום צר כו' כדתנן חיה ועוף שברשותו הצדן פטור אבל אסור כו' הלכך צריכין ישראל ליהרר שלא לתפוש בשבת סוס ופרה שמרדו שעשוין לרבויה אפילו בחצר אם החצר גדולה, שאם לא גדלו בין ב"א צריכין מצודה כו' עכ"ל. והנה מדבריו משמע להדיא דבסוס שמרד אין לו אלא תולדה דרבנן, וקשה דהא בירושלמי איתא להדיא דסוס שמרד חייב והן הן הדברים בעצמם שכ' הגמ'. ובר"מ כ' בשם הגהת אלפסי וז"ל אסור ליקח אוזים ותרנגולים וחיות שיש לאדם בתוך ביתו כגון צבאים שמגדלם בביתו, אבל בהמות מותר כגון פרות ורחלים, ושאר בהמות וחתול אסור ליקח בשבת וכן הוא בתוספתא עכ"ל והביאו

לשמירת הצפור והוי פסיק רישיה דלא אכפת ליה בדרבנן. ועיי' בסי' שי"ד במ"א ס"ק ה':

[ב] עיי' במ"א סי' שט"ז ס"ק כ"ו שהרבה להקשות על הגמ' והגיה בדבריו וכ' בשם ס' הזכרונות שגם הוא כ' שיש ט"ס בדברי הגמ', ואני עיינתי בס' הזכרונות שכ' שע"כ ט"ס היה בספרי הגמ' שהיה לפני ב"י שכ' משמו דמתני' דחיה ועוף שברשותו הצדן פטור וכ' הב"י דפטור ומותר ועיי' כ' דהוא ט"ס דבהגמ"י כ' להדיא דפטור אבל אסור והנה המ"א לא היה בידו ס' היראים אבל אנחנו שזכינו לו ודברי הגמ' מבואר ג"כ בס' יראים וא"כ צ"ל דגם ביראים הוא ט"ס וקשה לשבש כל הספרים ולכן נ"ל דדברי הגמ' ברורים ונכונים למבין בלא שום הגהה, עד שאני תמה על רמ"א שכתב בש"ע סי' שט"ז וי"א דאסור לצוד ועשה מזה מחלוקת דנ"ל דאין כאן מחלוקת כלל בין הפוס'. ח"ל ס' היראים.

וגם מתר לדחות צידה דאורייתא: ה המשפה כן בעצמו ודף אח מנח על הדרך: והוי צידה. ויש

המ"א, ומי יתן ואדע ותרנגולים וצבאים וחו בתוך ביתו, עוד צ"ע ל לצוד חיה ועוף שברשותו שברחה דדוחין אותה. הב"ח דאפילו ברה"ר להאוסרים בסי' ש"ח מחמת צידה משמע דא בתשו"מ"ב סי' ח' שכ מצינו שהתירו במקום שי"ז ועיי' בסי' של"ד וכלאחר יד בסי' שכ" דהאין ידחה התרנגולו דידוע דלשון צידה לא או כשצריך לרוץ אחר תרבות באלו לא שייך ופרה אינם נשמטים כי וכן יש לפעמים עופות לתפשו הוא עומד בכ תרבות וכוה מיירי מח דרובא העופות נשמט כדאמרינן בכיצה כולו דיש מקצתן שאינם נש חוה נמי כוונת הגה' ותרנגולים וצבאים דמי אבל פרות ורחלים ידו ולכן מותר וזהו ג"כ שברשותו אסור לצוד ואפ"ה מותר כמ"ש ה הרא"ש בפ' א"צ וכ' אסור, אבל אי לא במקומן באלו בדאי. צריכין ליהרר שלא לו שמרדו לגמרי ולא בא לא גדלו בין ב"א היו צריכין מצודה, אלא ע כלל מידי אדם אלא ע זה ג"כ נקרא סוס שמו



וגם מתר לדחותן עד שתפנס לבית גדול שאינו יכול להשיגה בשחיה אחת, דאין פאן צידה דאורייתא:

ה המשה פלב בדכר הנצוד עד שהוא עיף ואז לוקח אותו, חייב. ופשיטא כשהוא בעצמו רדף אחריו עד שנעשה עיף ולקח אותו, דחייב. וכן לפעמים שארנבת חולה מנח על הדרך אף-על-פי שאינו יכול לזוז ממקומו מחמת חולי, אסור לקח אותו, דהוי צידה. ויש אומרים דחייב (עיין במגיד משנה בפרק י"ג). ובלאו הכי יש בו אסור

נשמת אדם

אינו אסור אלא מדרבנן שכיון שבא לביתו לערב אע"פ שמרד קצת מ"מ מדאורייתא נקרא ניצוד ועומד אך ד"ל דכיון דכל המין אין בהן צידה א"כ אע"פ שמרד אין בו צידה ע"ז מייתי הגמ"י ראייה מירו' דאמר' שם סוס שמרד חייב חטאת ובאמת הירו' מיירי שמרד לגמרי ואינו בא עוד לביתו רק הראיה דאע"ג דכל המין א"צ צידה אעפ"כ זה כיון שמרד חייב כמ"ש המ"ב דלא אזלינן בטר המין, אלא בטר דידיה, אבל כשבא לאבוסו לערב אע"ג שמרד אינו אלא מדרבנן דמ"ש מאווחים ותרגולים שבאין לכלובן, וכ"כ המ"ב דאין חילוק, והא דפריך הש"ס והא אווחין ותרגולים שאמרו הבא מצודה ותני הצד אווחין פטור ולא משני דמיירי באלו שא"צ צידה כלל לפי מה שכתבנו דמפרש פטור ומותר ז"א דבזה ל"ש לומר הצד דל"ש בהם צידה כלל ובאמת לולי דברי תוס' נ"ל דאין סברא כלל לומר פטור דר"ל מותר א"ו דפטור אבל אסור, אלא קושית הש"ס כיון דבשבת פטור א"כ היה לנו להחזיר בירו' לגמרי. ומשני דבאמת אווחים מותרים לגמרי, ומתני' מיירי בשאר עופות, ומש"כ ביראים דהן עבדי לרבויה, ובהגמ"י כתב כגון דעבדי לרבויה היינו דהגמ"י מפרש לאפוקי המיעוט של עופות דאין עבדי לרבויה כלל, והיראים מיירי על הסתם דכולן עבדי לרבויה כדאמר' בגמ' אבל באמת אין מחלוקת בזה, ולפי זה דברי הש"ע נכונים גם כן דמיירי מאלו עופות דאין עבדי לרבויה כלל ולהשמט מידו דבאלו מותר ליקח ובאלו מיירי כסימן שכ"ד ובמתניתין מהלקטין לתרגולים דאם נשמטים מתחת היה. היאך יאכילם וצ"ל דמיירי שעומדים בכלוב זה דוחק אבל אם מרדו קצת אסור ליקח אפי' בידיים ובתנא כתב הרמ"א דיש חולקין דאין כאן מחלוקת כלל, הן אמת שמדברי האגודה שהביא המ"א נראה דמפרש דתרגולות שברחה מיירי מסתם תרגולין שנשמטין מתחת היד, שהרי מסיים דלכן מותר להכניסם לבית כיון דלא מטי בתר שחיה, ומ"מ אין שום סתירה לדברי, וכל דברי הפוסקים ברורים ונכונים בלא שום מחלוקת ובלא שום הגה"ה:

ג] בגמ' הקש' תני חדא דחולה פטור והתניא חולה חייב אר"ש ל"ק הא מחמת אשתא הא מחמת אוכצנא פרש"י עייפות שאינו יכול לזוז ממקומו דניצוד ועומד, ומדלא קאמר כאן ביכול לזוז וכאן באינו

המ"א, ומי יתן ואדע מאי שנא בהמות דמותר ואווחים ותרגולים וצביים וחתול דאסור, כיון דמיירי שנתגדלו בתוך ביתו, עוד צ"ע לדברי רמ"א דמשמע דאסור לעולם לצוד חיה ועוף שברשותו, וא"כ קשה מתני' דתרגולות שברחה דדוחין אותה כדא"כ בסי' ש"ח וע"ש כר"ן וכ"כ הבי"ח דאפילו ברה"ר מותר לרחות וע"ש בתוס', ואף להאוסרים בסי' ש"ח ברה"ר היינו משום הוצאה אבל מחמת צידה משמע דאין בו והרי ברחם מן הבית. וראיתי בתשו' מ"ב סי' ח' שכ' דהוי צידה כלאחר יד וצ"ע דלא מצינו שהתירו במקום הפסד אפי' שבות ע"ז נכרי ע"י סי' ש"ז וע"י בסי' של"ד ס"ב רק במקום חולי התירו שבות כלאחר יד בסי' שכ"ח סעיף י"ז, ועוד מי יתן ואדע דהאין ידחה התרגולות והרי היא בורחת מידו. ולכן נ"ל דידוע דלשון צידה לא שייך אלא במין שאינו בן תרבות או כשצריך לררן אחריו, אבל כשעומד במקומו והוא בן תרבות באלו לא שייך לשון צידה, וידוע דבהמות כסוס ופרה אינם נשמטים כלל מידי האדם אלא עומד במקומו. וכן יש לפעמים עופות הרגילים מאד עם האדם וכשרוצה לתפשו הוא עומד במקומו ואינו זז כלל והם ג"כ בני תרבות ובה מיירי מתני' דתרגולות שברחה, אבל רובא דרובא העופות נשמטין מיד האדם ואינם נוחים לתפוש כדאמרין בכיצה כולהו נמי עבדי לרבויה וכלהו ל"ד דיש מקצתן שאינם נשמטים אלא דהגמ"י מיירי על רוב חהו נמי כוונת הגהת האלפסי דאסור ליקח אווחים ותרגולים וצביים דמסתמא הן נשמטין מידו וכן חתול אבל פרות ורחלים ידוע שאין נשמטין כלל מידי האדם ולכן מותר וזהו ג"כ כוונת היראים והגמ"י דחיה ועוף שברשותו אסור לצודן וכ' הגמ"י כגון דעבדי לרבויה ואפ"ה מותר כמ"ש המ"א דס"ל כדעת העיטור שהביא הרא"ש בפ' א"צ וכ"כ בעה"ק לרשב"א אבל בשבת אסור, אבל אי לא עבידן לרבויה אלא שהן עומדין במקומן באלו בודאי אפי' בשבת מותר וכתב דמטעם זה צריכין לזהר שלא לתפוס סוס ופרה שמרדו אין כונתם שמרדו לגמרי ולא באין עוד לבתיהם שהרי מסיים שאם לא גדלו בין ב"א היו צריכין מצודה, אבל עכשיו אין צריכין מצודה, אלא דמיירי דסתם סוס ופרה אינו נשמט כלל מידי אדם אלא עומד במקומו ואם נשמט מידי אדם זה ג"כ נקרא סוס שמרד ואע"פ שבא לאבוסו לערב וכ"ז

# הקדמה

74 כתוב

בתורה זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים העבד וגו' כי ששה ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ וגו' הורה לנו הכתוב בזה שענין שבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחדש וכיון שכרא הכל הוא ארון על הכל ואנחנו עבדיו ומחוייבים לעשות רצונו ולעבדו בכל גופינו ונשמתנו וממונינו כי הכל שלו והזהירה התורה על שמירת השבת י"ב פעמים ואה"ל כל המשמר את השבת כאלו מקיים כל התורה וכל המחלל השבת כאלו כפר בכל התורה כולה והכל מטעם הג"ל שהוא שורש האמונה:

ובעין

שבת כנגד כל המצות. בתורה מנין שבשעה ששהא משה לומר להם מצות שבת א"ל הקב"ה עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתו וגו' מה כתיב אחריו ראו כי ד' נתן לכם השבת וכוונתו מנין שנאמר וימרו כי בית ישראל במדבר בחוקותי לא הלכו מה כתיב אחריו ואת שבתותי חללו. בכתובים מנין שנאמר ועל הר סיני ירדת ודברת עמם מה כתיב אחריו ואת שבת קדשך הודעת להם אמר הקב"ה לישראל אם תוכו לשמור שבת מעלה אני עליכם כאלו שמרתם כל מצות שבתורה ואם חללתם אותו מעלה אני עליכם כאלו חללתם כל המצות וכן הוא אומר שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע וכו' עיי"ש. וראה את חומר העין שיש באיסור חילול שבת דהלא ידוע שיש כמה חלקי עונשים על העונות יש ענינים שבשהאדם עובר עליהן הוא רק איסור עשה בלבד חמור מזה העונות שיש עליהן איסור לאו חמור מזה העונות שיש עליהן מיתה בידי שמים חמור מזה העונות שיש עליהן עונש כרת חמור מזה אותן שיש עליהן מיתה בידי אדם והוא מיתה חנק למעלה מזה אותן שעונשן הוא הרג בסייף למעלה מזה אותן שמיתתן בשרפה למעלה מכולם אותן שמיתתן בסקילה כי היא החמורה שבמיתות ועל עון חילול שבת במיד הלא מיתתו הוא בסקילה. ונוכל לראות עוד את חומר העין שיש באיסור חילול שבת דהלא בכל העונות לבד באיסור עבודת כוכבים קי"ל דאם הוא מומר ח"ו לאחד מהם אינו מומר לכל התורה ואלו באיסור שבת קי"ל בסו"ט שפ"ה ס"ג דאם הופקר אצלו איסור שבת ועובר עליו כמה פעמים בפרהסיא הוא מומר לכל התורה דינו כעובד כוכבים ממש. ואם הוא דר עם ישראל ברשות אחד צריך לשכור ממנו הרשות כמו אם הוא דר עם העו"ג ואם שהט אף שאיש ישראל אחר עומד עליו ורואה ששחט כדון אפ"ה שחיטתו נבלה גמורה מטעם דהוא אינו בר זביחה כלל כדאיתא בפוסקים ומעם לכל זה הוא דהמחלל את השבת כופר במעשה בראשית\*) - כמו עובד כוכבים וע"כ גם עונש מחלל שבת הוא בסקילה כעובד כוכבים וכשהוא בלי התראד הוא עב"פ בכרת מכל זה יוכל האדם לראות את גודל הענין של שבת - וכן יש עוד כמה מאמרי חז"ל המפליגים מאד בעון חילול שבת - וגם צריך לדעת הרמ"ח מצות שבתורה שהטיל הש"י על האדם לזכרם ולשמרם הוא נגד הרמ"ח אברים שבאדם וכי היכי דבאברים נמצא אברים שונים יש שאין הנשמה תלויה בהם כמו היר והרגל וכדומה דאף אם יחסרו אף שההפסד הוא רב מאוד מאוד אעפ"כ נקרא רק בשם בעל מוס ויש שע"י חסרונותיו אינו יכול לחיות על פני תבל כגון שניתו ראשו או שנקרע סגור לבו ששם הוא מקור החיים כן הוא ג"כ בעניני מצות הש"י שעליהן ג"כ כתיב אשר יעשה האדם וחי בהם ונאמר כי היא חייך ואורך ימך ועוד פסוקים הרבה כהנה המורים לנו כי עיקר חיי הנפש לעוה"ב תלוי בקיום התורה יש מצות שאפילו אם פשע האדם ועבר עליהם הוא נקרא לעוה"ב רק בשם בעל מוס [וגם זה גנאי גדול הוא לנצח רידוע מה שכתב הרח"ו בשער הקדושה וכן הגר"א במשלי דהחבלה ימצא לנצח בנפשו באותו האבר שפשע בו על רצון הש"י ונמצא דאם לא הניח תפלין אף אם יקיים כל המצות יהיה בעל מוס בידו ונמצא כשיקיים לעת התחיה כל ישראל יעמדו חיים וקיימים בכל אבריהם והוא יהיה בעל מוס ביד השמאלי הוה לנצח דבזכות מצות התורה שאדם מקיים באבריו הם זוכים לחיות לעתיד חיי עולם - כל מצוה שברמ"ח מצות מחיה את האבר שברמ"ח השייך לו - וכמו שאנו אומרים וחיי עולם נמנע בתוכנו וכיון שעבר בשאט נפש על המצוה ההוא אין לו מי שיחיה את האבר והוא וכמה יתמרמר אח"כ האדם ההוא ע"ז שהכל ידעו את גודל המרותו בד' במצות תפלין וכן כה"ג אם יהיה בעל מוס כשאר אברים ע"י שאר דברים שקלקל וכמו דאיתא בתרגום קהלת על הפסוק צף דבר הכל נשמע דהיינו שלבסיף הכל יתפרסם לעיני כל וע"כ את האלהים ירא ואת מצותיו שמור

(\*) וז"ל הרמבם פ"ל מהלכות שבת, השבת ועבודת כוכבים כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה והשבת הוא האות שבין הקב"ה ובינינו לשלם לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובר עבודת כוכבים ושניהם כעובדי כוכבים לכל דבריהם וכו' ע"ש.

הקדמה למסע השנה הזורג חלק א' י"א

כי זה כל האדם ור"ל שמהרמ"ח מ"ע ושם"ה לאוין שנשמר האדם בימי חייו יבנה לעתיד כל האדם ונמצא כשיקום ויהיה בעל מוס באיזה אבר או שיתקלקל לו איזה גיד מגידיו [המכונים נגד שם"ה לאוין שבתורה] יתבוננו הכל איזה מ"ע או לאו עבר בשאט נפש וכמה קלון וכלימה יסבול עי"ו לנצחן ויש ענינים שהם נגד הראש והלב שהם עיקר חיות נפש הקרושה כמו אמונה בד' ובתורתו וענין שמירת שבת שהוא ג"כ יסוד האמונה דאם יחסר לו ענינים ההם כבר נסתלק כל עיקר החיות מנפשו הקרושה וכשהוא חי בעוה"ו הוא חי רק בנפש הבהמית שלו ולא יהיה לו כמה להקים בעת התחיה - וזכות שמירת שבת כהלכה מועיל למחול לו על כל עונותיו כמ"ש בנמצא כל המשמר שבת כהלכתו אפילו חטא כדור אנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחויק בה שומר שבת מחללו ושומר ירו מעשות כל רע אל תקרי מחללו אלא מחול לו ומה שאמר כהלכתו משום שידוע שיש ל"ט אבות מלאכות ובכל אב כמה וכמה תולדות וזוה רמו הגמרא שישמר שבת כהלכה דהיינו איתא דר' יוחנן ור"ל דייקו כ"כ עד שמצאו בכל אב ל"ט תולדות ולזה רמו הגמרא שישמר שבת כהלכה דהיינו שלא לחלל אותה בשום פרט אך באיזה ענין נוכל לבוא לזו המדרגה שישמר שבת בכל פרטיו העצה היעוצה → לזה שיראה לזרו את עצמו ללמוד הלכות שבת ולחזור עליה תמיד כדי שידע האסור והמותר דאל"ה אפילו אם ילמוד כל ענינים המוסרים המורזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו וכדאיתא במדרש משלי לדעת חכמה ומוסר אם יש בידו של אדם חכמה הוא יכול ללמוד מוסר ואם אין בידו של אדם חכמה אין יכול ללמוד מוסר והבונה דאם הוא מועה בעיקר הענין שחושב שאין זה בכלל איסור מה יועיל לו המוסר בזה וה"נ בעניניו אם הוא חושב על איזה דבר שאין זה בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר [הדמיון כגון שקרה לו הפסד פתאום שמרדו בהמתו וברחו להן בשבת או אווזין ותרנגולין שקנה זה מחדש ולא הורגלו בבית וברחו מה מאוד נקל לו להכשל באיסור צידה דאורייתא כשיתפסס וגם אמירה לנכרי לתפסס בידו לא הותר בכגון זה ואלו היה לומד הדין היה יודע אופן המותר והיינו שאמר כל המציל אינו מפסיד או שאמר לנכרי שיכניס האווזין ותרנגולין למקום דלית ביה צידה דאורייתא כגון בבית גדול שאינו קל לתפסס אף אחר שיכניס וכמו דאיתא בגמרא דהיכא דלא מטי לי' בחד שיחיא לית ביה צידה דאורייתא או ד"מ שקרה שנדלקה המפה שעל השולחן בשבת הנה אדם בהול על ממונו יתכן שמפני זה ימרה לכבות גם כי יודע שהוא אסור והכל מפני שאינו יודע אופן המותר אבל אם הוא לומד הלכות שבת ידע אופן המותר בזה דהיינו שישפוך מים על המקום שלא אחו האש או שיקרא לעו"ג לכבות - וכן באיסור בורר מצוי מאוד להכשל מפני חסרון ידיעה ד"מ כשיש לו בשר של שני מיני עופות מחולקין ורוצה לברור מין אחד מחברו ולהניחו אלאחר זמן דאיסור גמור הוא כמבואר בפוסקים אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכול עכשיו והשאר ישאר ממילא וכן ללקוט השומן שעל החלב [שקורין סמעטענע] בצמצום יש בזה משום בורר אלא יניח מעט לצד החלב או שיקח מהחלב עמה ועוד כמה וכמה הלכות בעניני בורר וכן במלאכת דש ולישה ומלכן ובשאר אבות מלאכות ומי שלא למד יוכל בנקל להכשל בהן שנמצא בכל אחד כמה פרטי הלכות שנוגע באיסור דאורייתא ובפרט בענין בישול ושהיה והטמנה הוא הלכתא רבתי מאוד בהרבה חלוקי דינים הנוגע למעשה] וכבר העיד בנו הגאון בעל אורים ותמים בספרו יערת הדבש כי א"א כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטיב היטיב - והנה אחת מהסבות אשר ימנע להעולם הידיעה כהלכות שבת הוא מפני שהלכה חמורה היא מאוד וא"א להבינה היטיב מתוך השו"ע אם לא שידע מתחלה מקורי הדין סגמרא ופוסקים ולזה אין לאדם פנאי בזמנינו-מפני רוב המרדה ומצוקות הזמן בעו"ה לכד מה שיש כמה חלוקי דעות בין הפוסקים בכל פרט ופרט וכאשר הארכת בהקדמתי לחלק הא' עי"ש לזאת קמתי ונתעוררתי בעוה"ו לבאר גם הלכה זו החמורה כל דין ודין בטעמו ונימוקו מנמצא ופוסקים - גם יבואר בו מסקנת האחרונים להלכה על כל פרט שנחלקו בו הפוסקים הקודמים גם בכמה מקומות החמורין [כמו בסימן רמ"ג רמ"ד רמ"ח רנ"ג רנ"ד ועוד בהרבה והרבה סימנים] עשיתי פתיחה מתחלה כדי שיהיה בנקל אח"כ להבין דברי השו"ע ובכמה אבות מלאכות לקמתי את השרשים מדברי הרמב"ם ושאר הראשונים כדי שידע ההלכה על בוריה גם קבצנו בו מספרי אחרונים עוד כמה ענינים חדשים המצויים בזמנינו למעשה ואקוה בעו"ה שמי שילמוד עתה ההלכה ידע כל דין בטעמו ונימוקו להלכה ולמעשה וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר ד' לכוון חבורות ללמוד הלכות שבת כדי שלא ישלחו בס' וכדאיתא בילקוט ר"פ ויקהל א"ל הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפנייהם חכמים הלכות שבת - וידוע ששמירת שבת כהקונה הוא קירוב לגאולה כמו שאחז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין שנאמר וכו' - :

L





21

התרנגולת לרשות הרבים, שרי לדחותה כדי להכניסה לבית, והיינו טעמא דליכא אלא גזירה שמא יגביה מן הארץ, או שמא אנפיה נתלשין לדעת הרמב"ם, אבל בדחיה ליכא שום איסור כלל ואפילו מדרבנן, ומבואר כדברי הר"ן, ע"כ.

אלא

שבמשאת בנימין סימן ח' כתב, ה"ל אווזין ותרנגולין שבבית אסור לצודן כדעת מגן אברהם, ומכל מקום אם יצאו מן הבית ומתיירא שמא יאבדו, אע"פ שאסור לצודן, מכל מקום דוחין אותם כדי להכניסם לבית, דבמקום פסידא לא גזרו לדחות אותן, דצידה כלאחר יד היא, כדאיתא בפרק מפנין, תרנגולת שברחה וכו', וכל זה מיידי באווזין ותרנגולין הגדלים בבית ובאין לכלובן לערב, ולהכי שרינן לדחותן, אבל באווזין ותרנגולין המורדין, כגון שלפעמים קונה אדם מן השוק, ועדיין לא הורגלו בבית ובורחים ואינם נוחים לתופסם, הני ודאי אסורין לדחותן, והצדן חייב חטאת. ובסוף התשובה כתב ה"ל, ולפיכך אווזין ותרנגולין שעדיין לא הורגלו בכך, ואינן באים לכלובן

ובתהלה לדוד סימן שט"ז סוף ס"ק ט"ז כתב, דראה במשאת בנימין סימן ח' שכתב על הא דדוחין תרנגולת שברחה דבמקום פסידא לא גזרו לדחות דצידה כלאחר יד היא ע"כ. ודבר זה לא מובן דמי גרע מדרך אחר צבי והכניסו לבית ונעל בפניו, שכתב הרמב"ם בפרק י' מהל' שבת הל' י"ט דהיינו הצד שהוא מאבות מלאכות. אבל מה שכתב במשאת בנימין שם דבאווזין ותרנגולין המורדין כגון שקנה אותם מחדש ועדיין לא הורגלו בבית אסור לדחותן עיי"ש, זה ברור ונראה דאפילו לדחותן למקום המחוטר צידה אסור כיון דשייך צידה דאורייתא. ועיין בטל אורות דשלא כדת השיג על המשאת בנימין ופסק כן להלכה ודבריו דחויים, עכ"ד.

ו**כתב החיי אדם**, דאם יצאו העופות לחוץ וחושש שלא יגנבו אותן, אף דאסור לתפסן בעצמו בידים, מכל מקום אם תינקות קטנים צדין אותם אין צריך למחות בידן, גם מותר לומר לאינו יהודי שיצוד אותן, (עא) דהוי שבות דשבות. וכתב עוד, דמותר לעמוד בפני העוף שלא יברח כדי שממילא יחזור לבית, או לדחות העוף מאחריו שיכנס לבית אם הבית גדול שאין יכול להשיגו שם בשחיה אחת, דאין כאן צידה גמורה. ואם דרכו של אותו העוף שאין נשמט מן היד, כמו שיש מין התרנגולות שתיכף היא יושבת כשרוצין לתפסה ואין צריך לרדוף אחריה, בהו אין איסור צידה כלל אם הורגלה כבר בבית, ומותר להכניסה על ידי דחיה או לרדפה אף לבית קטן או לכלוב שלה, וכן יש להקל נא.

נא. מ"ב סימן שט"ז ס"ק נ"ז.

ובחורות יאיר סימן קס"ד כתב על אשה שהיתה לה תרנגולת שרגילה להניח ביצתה בבית שכנתה, והיתה צדה את התרנגולת בשבת וסוגרתה בחדר, שעוברת על שני איסורים אחד דאורייתא צידה, ואחד דרבנן טלטול, ע"כ.

ובשו"ת שאילת יעבץ חלק ב' סימן קל"ח תמה על מה שכתב שעובר על איסור צידה, דלא ידוע מה איסור צידה בעופות שברשותו וכו', דאי להב"י (בסימן שט"ז) פטור ומותר הוא, ואי להרמ"א פטור אבל אסור, ואליבא דכולי עלמא חייב דבר תורה לא שמענו וכו'. אולם מה שכתב שעובר על איסור טלטול כתב בזה"ל, דבענין הטלטול יפה אמר, דלא כרש"ל דמותר, וכבר מחו לה בעוכלא. עיין ט"ז, והחמיר בכל ענין שלא לצודה בידים, תבוא עליו ברכה, אמנם אם ברחא ולא ידע שמרדה בודאי, וירא שלא תאבד ממני ויכול לדחותה עד שתכנס לביתו, בלי טלטול בידים, נראה שאין להחמיר בה כלל, דהא דוחין לכתחילה תנן, ולמה נפסיד ממון של ישראל בחנם, עכ"ד. ובערוך השולחן סימן שט"ז סעיף ל"ז כתב, ה"ל אמנם עם כל זה הדברים צריכים ביאור, דאם כן אסור להכניס פרה וסוס לרפת ותרנגולת ללולה, והרי מפורש שנינו [נך] קכ"ח ע"ב] מדדין בהמה חיה ועוף בחצר, ואפילו תרנגולת שאסורה זהו מטעם מוקצה ולא מטעם צידה כמ"ש בסימן ש"ח, אמנם ענין צידה לא שייך כלל בבהמות ועופות בייתית המורגלין ומעצמן נכנסות לכלובן ג"כ, ולכן אם הבעלים שורקים להם והולכים לכלובן בלי סירוב אין זה בגדר צידה כלל כמובן, ובוה שנינו מדדין וכו', וענין הצידה שאמרנו חיה ועוף שברשותו מותר לצודן או פטור אבל אסור מיידי באותן שאין מורגלין עדיין, ונצרך איזה השתדלות להכניסן לכלובן להפסיק להם הדרך וכיוצא בזה, בזה הם כל התלוקות שנתבאר [וכעין זה ראיתי בחיי אדם כלל כ"ט בנשמת אדם

לערב, אסור לצודן אפילו ביו"ט, ואפילו לדחותן כדי להכניסם לבית אסור. והא דתנן תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס לבית ואפילו בשבת, היינו דוקא תרנגולת הגדלה בבית, דמדאורייתא אין בה משום צידה, רק מדרבנן הוא דאסור, ובמקום פסידא לא גזרו, אבל אווזים ותרנגולים המורדים שלא הורגלו בבית, דצידה דידהו דאורייתא, אין לחלק בין שבת ליו"ט, ע"כ.

ו**הקשה** עליו הטל אורות, דודאי דדחוי זה דקאמר במתניתין תרנגולת שברחה שדוחין כדי להכניסה לבית, לא הוי צידה כלל, ולא אסרו הדיחוי אלא לדחותה למקום צר שנוח לתפוש שם, כמו שכתב היראים במלאכת צד ובהגהות מיימוניות פרק י' מהל' שבת, אבל לדחותן לבית ולחצר כיון דרחב הוא ליכא איסור כלל, דהא כגון דא לא הוי צידה. וכן כתב בהדיא בספר אגודה, והביא דבריו כמ"א סימן שט"ז ס"ק כ"ו, תרנגולת שיצתה מן הבית אסור לצודה אך דוחין אותה עד שתכנס לבית, כיון דרחב הוא ולא מטו לה בחד שחיה, לא הוי צידה, ע"כ. הרי לך דסובר דאסור לצודה וכדעת (המגן אברהם) [המשאת בנימין], ואפילו הכי כתב דמותר לדחותה להכניסה לבית, ולא פירש טעם ההיתר דמשום פסידא לא גזרו רבנן, כמו שפירש המשאת בנימין, אלא טעם ההיתר הוא משום דלדחותה כדי להכניסה לבית לא הוי צידה כלל, מעתה מאחר דהדיחוי לא הוי צידה, מה לי אם מרדו או לא, ואפילו שמרדו נמי שרי לדחותם, ומאי איסורא איכא, הא לא הוי צידה, ואפילו לפי שיטתיה דבמרדו חייב חטאת, היינו לצודה ממש הוא דחייב, אבל לדחותה להכניסה לבית ליכא איסור כלל.

ולדדות התרנגולת ביד לכולי עלמא אסור, בין לפירוש רש"י משום טלטול מוקצה בין לפירוש הרמב"ם משום שאגפיה נתלשין, וכל שכן לתופסה בידים דאסור, דכל בעלי חיים מוקצים הם, ודלא כרש"ל, עכת"ד הטל אורות.

צידת בעיה ברשותו במקום צער בעיה או חשש הפסד  
7 (עא) [ק"ח] בשו"ע סימן שט"ז סעיף י"ב כתב, חיה ועוף שברשותו מותר לצודן, והוא שלא ימרודו. וכתב הרמ"א, דיש אומרים דאסור לצודן. ובמ"ב שם ס"ק נ"ז כתב, שפסקו האחרונים להחמיר כדעת היש אומרים

ס"ב ע"ג כמלאכה  
חלק חמ"א - 33  
הר"ן ל ע"ב פתח חמ"א ה"א

החזון איש, והשיב דלא ברורה לו כוונת החזון איש אם כוונתו דבעינן שניהם ביחד (צער בעל חי ומקום הפסד) או די בכל אחד לחוד, ועל כן בספרו שונה הלכות הביא את דברי החזון איש בשני המקומות [דבסימן שט"ז סעיף י"ב הביא ממש דברי החזון איש המדברים בצידה

שהוא נושא סימן שט"ז, ובסימן ש"ה סעיף כ"א העיר לעיין בדברי החזון איש שהביא בסימן שט"ז סעיף י"ב]. ושאל הגר"ח שליט"א להשואל לדעתו בזה, וענהו שנראה שאין החזון איש חלוק כלל על המ"ב בזה, דראשית הרי במקום שמוצא החזון איש לנכון לחלוק על המ"ב, הוא כותב זאת כמפורש. ושנית גם מהמ"ב משמע שדעתו היא שיש להפריד בין שני העניינים, דהכא בסימן שט"ז מוזכר המ"ב להקל לתפוש העוף שבביתו רק מצד חשש הפסד, ולא הזכיר כלל דבעינן כדי להקל גם מקום צער בעלי חיים. ובסימן ש"ה הביא המ"ב דעת המתירים להקל להוציא בידים את הבהמה שנפלה לבור רק משום צער בעלי חיים ולא הצריך שיהא בדבר זה גם הפסד. הרי שלא צירף המ"ב ענינים אלו של צער בעלי חיים והפסד יחדיו. ואף החזון איש צריך לומר שאינו חלוק בזה, ומה שכתב צער בעלי חיים והפסד, רצונו לומר או צער בעלי חיים או הפסד. (והיינו כדברי המ"ב, דאפשר להקל בטלטול הבהמה במקום צער בעלי חיים לחודא, כבסימן ש"ה כשנפלה לבור, ואפשר להקל לצוד העוף במקום הפסד לחודא, וכמובא בסימן שט"ז).

**והשיב** לו הגר"ח שליט"א שאף שאין הוכחה לדברים

אלו, על כל פנים מסתבר באמת שכן הוא הפשט בחזון איש, ע"כ. ובהוספות מפסקי החזון איש לספר מנוחה נכונה איתא, אם יש צער בעלי חיים מדדים אותם וכו', ובתרגומים אף לא ידד, אלא במקום שיש צער בעלי חיים או חסרון כיס מותר לדחותם מאחריהם בידיים כדי שיכנסו ללול, עכ"ד. הרי מבואר שלדעת החזון איש בעינן או צער בעלי חיים או מקום הפסד, ודלא כמו שכתב באו נדברו. וכן שמעתי מהגר"נ קרליץ שליט"א, שנראה דכוונת החזון איש דלא בעינן שניהם יחד, אלא סגי בכל אחד לחוד אם הוי במקום צער בעל חי, או במקום הפסד.

**ועיין** עוד בהוספות מפסקי החזון"א לספר מנוחה נכונה (דף ע"ח), וז"ל אם יש צער בעלי חיים מדדים אותם, זאת אומרת שאחזוים אותם מן הצד או מן הצואר ומוליכים אותם,

דאסור מדרבנן לצודן. והוסיף בשם החיי אדם, דאם יצאו העופות לחוץ וחושש שלא יגנבו אותן, אף דאסור לתפסן בעצמו בידים, מכל מקום אם תינוקות קטנים צדין אותם אין צריך למחות בידן [ומשמע שעל כל פנים לא יאמר מעצמו

לקטן לצודן], גם דמותר לומר לאינו יהודי שיצוד אותן דהוי שבות דשבות, עכ"ד.

**ובחזון** איש או"ח סימן נ"ב ס"ק ט"ז כתב, שעוף שברשותו כיון שהאיסור לצודן אינו אלא מדרבנן אפילו לדעת המחמירין, יש להקל ולסמוך על דעת המתירים שם [כוונתו להמחבר] מפני צער בעלי חיים וחשש הפסד, וכן יש להקל איסור מוקצה בשביל צער בעלי חיים והפסד, וסיים, דמיהו אם אפשר לחכות עד הלילה אין להקל כלל, ע"כ.

**ובברית** עולם מלאכת צד סעיף ו' הביא דברי המ"ב והחזון איש, אך הוסיף במאמר המוסגר דהחזון איש היקל יותר מהמ"ב, דהמ"ב מתיר רק על ידי קטן (רצה לומר שלא למחות בקטן התופסן), ואילו החזון איש מתיר אף על ידי גדול. ומסתמא כוונת החזון איש, רצה לומר או צער בעלי חיים או הפסד (ואין צריך שתי הסיבות יחד כדי להתיר), עכת"ד.

**אולם** בספרו שו"ת או נדברו חלק א' סימן ע"ט כתב, אם מותר לטלטל מוקצה משום צער בעלי חיים גם כן אינו ברור, בסימן ש"ה סעיף י"ט מובא שהותר איסור מבטל כלי מהיכנו בגלל צער בעלי חיים. ובמ"ב סק"ע מובא פלוגתת הפוסקים אם טלטול מוקצה בידים הותר נמי

משום צער בעלי חיים. ולענין הפסד גרידא הרי מובא בספריו מהמ"ב [סימן ש"ח ס"ק קמ"ו] דאסור טלטול משום הפסד. ולפי זה נראה דמה שכתב בחזון איש צער בעלי חיים והפסד היינו שניהם ביחד [דלא ככתוב בסוגריים (בברית עולם)], אם כן גם מה שכתב קודם בחשש צידה צער בעלי חיים וחשש הפסד, רצה לומר שניהם ביחד, ואין הכרח דחולק על המ"ב והאחרונים דלמעט בפלוגתא עדיף. אבל לפי זה יש הכרח דס"ל דלא התירו מוקצה בשביל צער בעלי חיים [בלבד], ומהמ"ב הנ"ל (סימן ש"ה סק"ע) דמביא לבסוף המתירין משמע דמצדד להקל, עכ"ד. ומבואר דס"ל בדעת החזון איש דלא הותר טלטול מוקצה משום צער בעלי חיים אלא אם יצטרף לכך הפסד מרובה, אם כן בעופות הנמצאים בחצירו אין שום חשש הפסד, לכן גם לחזון איש יאסור לתפסם על ידי גדול.

**ורחוק** צער בעלי חיים וכוונתו להפריד בין צד וכוונתו להפריד

**ואם היו עופות חדשים שלא הורגלו בבית ואינם חוזרים לביתם בערב, יש בזה איסור בכל גוונא, ואפילו אם נכנסו בעצמן לכולוב, אסור לנעול הדלת של הכולוב בפניהם. ואף כשהם עושים הזיקות יש ליזהר בזה בכל גוונא, כי בעופות אלו שלא הורגלו אם יכניסם לכולוב שהוא מקום צר כדי לשמדם שלא יצא לחוץ הוא איסור צידה דאורייתא, ואם כן אף כשיכניסם רק בשביל שלא יזיקו דהוא בכלל מלאכה שאינה צריכה לגופה יש בזה על כל פנים איסור דרבנן לרוב הפוסקים, דס"ל דבמתעסק שלא ישכנו הוי בכלל מלאכה שאינה צריכה לגופה נ"ב.**

**ודע דאם קנה עוף מחדש ועדיין לא הורגלה לצאת ולבוא להבית כי לא הניחיה לצאת חוצה, ואם תצא מן הבית לא תדע לחזור לעצמה, רק בתוך הבית הורגלה לבוא לכולובה לערב, פשוט דבתוך הבית יש לה דין חיה ועוף שברשותו ואין בה צידה דאורייתא, אבל אם יקרה שתצא לחוץ, דינה כמו שאר עופות חדשים שלא הורגלו לבוא לביתן. ואפשר אם קנה עוף מחדש אצל אחד בעירו במקום קרוב, נראה דאין בה צידה דאורייתא למי שיצודה כשהיא בחוץ, דאף שלא הורגלה לבוא לביתה החדש, על כל פנים הורגלה לבוא לכולובה הישן אם יניחיה וכנצודה ועומדת דמיא, ועדיין צריך בירור למעשה נ"ב.**

נב. מ"ב סימן שט"ז ס"ק נ"ח ובנה"ל שם ד"ה לצד. גג. בה"ל סימן שט"ז סעיף י"ב ד"ה חיה.

74 צידת כלבים ביתיים

חיים או חסרון כיס, מותר לדדותם מאחוריהם בידיים כדי שיכנסו ללול, עכ"ל. ומשמע דלא בעינן שניהם, אלא סגי בצער בעלי חיים או מקום הפסד.

(עב) [קיש] בתולדות שמואל חלק ג' סימן ס' אות י"ח כתב, עיין במס'

כלאים בפרק ח' משנה ו' פליגי שם תנאי בכלב אם הוא מין היה או מין בהמה, ולהלכה קיימא לן כמאן דאמר דהוי מין חיה, כמבואר ברמב"ם הל' כלאים פרק ט' הל' ח', ואם כן יש בו צידה מן התורה לכולי עלמא. ומכל מקום נראה שהכלב שהורגל בבית לגבי בעל הבית ובני ביתו יש לו לגמרי דין בהמה, דאנן סהדי דלגבי בעליו ובני ביתו בן תרבות היא יותר מכל בהמה ואין לך נכנע ונאמן לבעליו בכל הבהמות והחיות כהכלב, אבל לגבי אינשי אחרינא דינו ודאי ככל חיות דעלמא וחייבין על צידתו אפילו מן התורה, כי זה דוחק לומר כיון דהוי ניצוד לגבי בעליו על כרחך גם כולי עלמא אין חייבין עליו

מעתה, כי הלא החוש מכחיש זה, ומכל מקום צ"ע בזה, עכ"ד. ומהגר"נ קרליץ שליט"א שמעתי, דהכל תלוי אם הכלב הוא כלב ביתי או לאו, דכלב ביתי הוי כבהמה שאין בו צידה, דכמו שבהמה אינה בורחת ויודעת בעליה, כך כלב ביתי. ומה שכתב הרמב"ם שהוא כחיה, אינו נוגע לענין מלאכת שבת, דגבי שבת הכל תלוי אם הוי בני תרבות אם לאו, ולא אם הוא קרוי בהמה או חיה, ושם בהמה גבי שבת אינו אלא סימן ולא סיבה, עכ"ד.

(עג) [קיש] בב"י סימן שט"ז כתב, תנן בפרק שמנה שרצים (דף ק"ז ע"א) חיה או עוף שברשותו צדן פטור, וכל פטורי שבת פטור אבל אסור בר מהנך תלת (שם), וכן כתוב בהגהות פרק י' (אות ר'), וכתב שם הרב המגיד (הל' כ"ד) דאיתא בירושלמי (פרק י"ד סוף הלכה א') לא אמרן אלא שברשותו הא אינן ברשותו חייב, אמר רבי יוסי הדא אמרה שור שמרד הצדו בשבת חייב, וכתבו הרשב"א ז"ל (שם דף ק"ז ע"א ד"ה חיה) עכ"ל. וכתוב בהגהות פרק י' (שם) בשם רבינו ברוך, צריכים ישראל ליהרהר שלא לתפוס בשבת סוס או פרה המורדים העשויים לרכיבי אפילו בחצר, אם החצר גדולה שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכין מצודה, ע"כ.

ובשו"ע סימן שט"ז סעיף י"ב פסק, חיה ועוף שברשותו מותר לצודן, והוא שלא ימרודו. אבל אם הם מורדים, אסור לתפוסם אפילו בחצר, אם החצר גדולה שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה. וכתב הרמ"א, הגה ויש אומרים דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו ואם צדן פטור (הגהות אלפסי). אבל פרה וסוס, וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו, אם צדן חייב חטאת, וכן עיקר (המגיד פרק י'), עכ"ל. ובשו"ת עטרת משה חלק א' סימן ע"ו כתב, דנראה דאלו שהם בני תרבות ונמצאים מכבר במקומם ורק כיום השבת התרגזו ויצאו לשדות, דיש מקום לומר דאין זה נקרא מרד אלא ביצא לכל הפחות זמן קודם ולא חזר למקומו לערב

בכלל מרד. וקצת יש לדייק בלשון הירושלמי שם הנ"ל, לא אמרו אלא שברשות אדם, הא אם אינן ברשות אדם חייב, אמר ר' יוסי הדא אמרה שור שמרד הצדו בשבת חייב והיינו שמרד מכבר וצדו בשבת, כי היה יכול לומר שור שמרד בשבת הצדו חייב.

וגם מה שאיתא בבבב"ב פרק אין צדין (דף כ"ד ע"א) דהדרי לכלובי לאורתא, הכוונה דתולין כמו שהדרו עד עכשיו מתמול שלשום כך יהדרו גם היום ולא שייך בהו צידה. ואין הכוונה שצריך להיות דוקא שיש לנו כבר הוכחה שבאו לכלובן כמה פעמים. ועיין בסימן תצ"ז מה שכתב המ"א סק"ט, ומהמשאות בנימין באותן שקנה מחדש ולא הורגלו וכו', והחמד משה טען דמכל מקום באין לכלובן לערב ומזונותן עליו, ואם לא יבואו לכלוב זה יבואו לכלוב אחר, ובבה"ל בסימן שט"ז הסכים דנראה דגם המ"א יורה בכזה, ורק אם הובאו למקום בעיר אחר וכיוצא בו שלא יבואו לבית

בעלים לא של עכשיו ולא של מקודם עיי"ש. ומזה יש ללמוד דכל שאין לנו אומדנא וטעם שמה שיצאו בשבת הוא מרד על דעת שלא לחזור לא חשוב מרד, ומה שאיתא בגמרא ביצה הנ"ל דהצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור, ואילו הצד יוני שובך ויוני עליו וכו' חייב, ומשני הללו באין לכלובן לערב ומזונותן עליך והללו באין לערב לכלובן ואין מזונותן עליך, ופרש"י הלכך כבהמה הן וחשובין מזומן, וכן נראה בר"ח שעל הגליון שם, דעל ידי שמוזנותן עליו חשיבי בני תרבות, וכן נראה בהר"ן שם.

ובתשובות אבני נזר או"ח סימן ק"צ כתב, דבביצה ריש אין צדין [דף כ"ד ע"א] הצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור, ומפרש הטעם משום שבאין לכלובן לערב ולא עבידי לרכיבי, ופרש"י ונות לתופשן שם וחשיבי נצודים, ואיתא שם בש"ס לחד תירוצי דדוקא אלו חשובים נצודים משום שמוזנותם עליך. ונראה הטעם משום שאין להם מזונות במקום אחר על כרחך יבאו לערב לכלובן, אבל באותם שיש להם מזונות במקום אחר אין כל כך ברור שיבאו לכלובן, ע"כ. והנה באבני נזר הביין דמה שמוזנותן עליו על ידי זה יבואו לערב לכלובן, אולם פשטות הגמרא לא נראה כן, וקצת היה אפשר לומר לולא פירוש הראשונים הנ"ל, דמה שאיתא מוזנותן עליך הוא טעם בפני עצמו בלא הטעם שבאין לערב לכלובן, ונאמר דכיון שמוזנותן עליו אין הכוונה בצידה שמעכשיו יהיה סגורים בכלובם ולא יניחם לצאת, אלא כוונת הצידה כדי לזונם, וזה לעצמו טעם מספיק להתיר צידת אווזים וכו' שמוזנותם מכבר עליו, וכך הוא הדרך בכל יום שלפעמים תופסין אותם להחזירם למקומם כדי לזונם ואח"כ שוב מניחם אותם לצאת לשדות ומגרשים שמסביב ולכן אין זה ענין צידה, ובדרך זה יש לומר מה שאיתא בפרק משילין (דף ל"ו ע"א) דדבורים הוי אין במינם ניצוד אף שרוצה שיהיה בהכונות לעשות דבש ויוזנו מהחלות שם, מכל מקום אין זה מקרי ניצוד רמיוו להדרורים ושישאר תפוסים.

(עב) ובפרה וסוס שהם מיני בהמות לא שייך צידה כלל אפילו מדרבנן, אפילו קנה אותם מחדש ועדיין לא הורגלו לבוא לביתו, כי אין עשויין להשמט מתחת ידי אדם, ומותר לתפוס אותן ולסגור אותן במקום צר. משא"כ בשאר חיה ועוף שברשותו שעשויין להשמט מידי אדם, אף שאין צריכין מצודה לתפוסן כי יבואו מעצמן לביתן לערב, מכל מקום יש בו איסור צידה דרבנן.

וכל זה בשלא מרדו, (עג) אבל כשמרדו וברחו ואינן חוזרין לביתו בערב, אלא לנין

נד. סימן שט"ז סעיף י"ב ובמ"ב ס"ק נ"ט. נה. דאם לא כן אינו חייב חטאת רק איסורא בעלמא, וזמאי דאווזין ותרנגולין דגם כן קשה לתפוס לפעמים בלי מצודה או איזה תחבולה, ואפילו הכי משמע בגמרא דאין חייב חטאת מחמת דבאין לכלובן לערב.

על כל פנים היה נראה דדין פרה וסוס שמרדו שיש חיוב חטאת בצידתן, הוא רק אם מרדו מכבר ולא באו לערב למקומם. ועיין מה שכתב במ"ב סק"ס על מה שכתב הרמ"א וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו וכו', מיירי גם כן שמרדו

וברחו ואינם חוזרים לביתו בערב אלא לנים בשדה וכו', וכן כתב בס"ק נ"ט בפרה וסוס והוא שמרדו הפרה והסוס לגמרי וברחו מרשותו וכו' וגם אינם באים לערב לביתו. מכל זה נראה כמו שכתבנו דאם ברחו עכשיו ביום זה, כלומר בשבת זו, ולא מיום ויומיים מקודם שלא באו לערב לבית, אין לדונם כברוחו ומרדו, וממילא בסוס או פרה שאינם עשויים להשמט מתחת יד אדם וקיל מחיה ועוף כמבואר במ"א בשם הראב"ן ובהגר"א שם, ואין בו צידה אפילו מדרבנן ככהאי גוונא, עכת"ד העטרת משה.

**ובערוך** השולחן סימן שט"ז סעיף ל"ד, דאיתא בירושלמי [פרק י"ד הל' א'] על משנה זו דחיה ועוף שברשותו

הצדן פטור, לא אמרו אלא שברשות אדם הוא אם אינן ברשות אדם חייב אמר ר' ייסה הדא אמרה שור שמרד הצדו בשבת חייב עכ"ל. ויש מי שמפרש דחדא מילתא היא דאינו ברשות אדם הוא שמרד [פני משה], וא"כ מהו הלשון הדא אמרה. ויש מי שפירש אינו ברשות האדם שאינו יכול לכבשו [קרבן עדה], וא"כ היינו שור שמרד. וכתב דנראה דהכי פירושו, דוקא כשהן ברשותו בביתו או בחצירו, אבל אם אינם ברשותו כגון שהלכו לחצר אחר כדרך הבעלי חיים ולא מרדו ג"כ, וכשבעל הבית שורק להם יבואו לכלובן, מכל מקום חייב דכיון דאינן ברשותו ונצרך להביאן לרשותו מקרי צידה, ולזה אמר ר' ייסה הדא אמרה שור שמרד, כלומר שאינו מניח עצמו לתפוס אע"פ שהוא ברשות הבעלים מקרי צידה, ולכן אם יש תרנגולת מורדת שפורחת מפניה לפינה כשרוצים לתופסה הצד אותה חייב חטאת, ע"כ.

**ובמעיף** ל"ז כתב, דבהמות וסוסים הם תמיד בני תרבות ואין שייך בהם ענין צידה, אם לא כשמרדו, וזה לא שכיח. אבל בתרנגולים ותרנגולות צריך כל בעה"ב להשיגה על בני ביתו, דאם הם מורגלים בבית ונוחין ליכנס לבית או לכלובן, והיינו כששורקין ומצפצפין להם באים תיכף מותר, האמנם אם אינם מורגלים ויש ביניהם שפורחין לכאן ולכאן ונשמטים מתחת יד הבעלים עד שנצרך לעמוד לפניהם להפטיק להם הדרך, אם הם בחוץ אסור לישראל להכניסם לבית או לכלובן על ידי מעשה בהפסקת הדרך, אלא על ידי אינו יהודי וכו' יש איסור דרבנן בכל ענין, ואם הם מורדים כמשתגעים כמו שמצוי כן בתרנגולים קרוב לבא לידי איסור דאורייתא, וצריך לזהר בזה מאד מאד. ואוויזים ואינדיקעס נראה שהם נוחים ואין בהם צידה. ומכל מקום גם בהם יש להקדק לבלי לבא לידי חילול שבת ח"ו, וטוב להכניסן על ידי אינו יהודי אם אינן נוחות שיבואו על ידי שריקה, וביונים נראה שאסור בכל ענין דבהן כפי הנראה ודאי שייך צידה, עכ"ד.

**בשדה כאווזא וכו' אווזא שלנין על המים וקשה לתפסן בלי מצודה ותחבולה, אפילו פרה וסוס חייב חטאת עבור צידתן, אפילו כשנתגדלו מתחלה בביתו. ומזה נלמד דהוא הדין אם קנה אווזין ותרנגולין מחדש ועדיין אינן רגילין כלל בביתו, ואם יצאו לא יחזור עוד לבית אלא תנקר באשפה, הצדן חייב. ואם יצאו מן הבית אסור לצודן אפילו על ידי אינו יהודי, ונראה דאם הבית גדול דלא מטא ליה בחד שחיה, מותר על ידי אינו יהודי להכניסן בתוכו אם חושש שיבוא לידי פסידא, (עד) ואם תינוקות קטנים רודפין אותם להחזירן לתוך הבית הזה, גם כן אין מוחין בידן י.**

גו. מ"ב סימן שט"ז סעיף י"ב ס"ק נ"ט ובשעה"צ שם.

(עד) [קכ] **כתוב** בספר אגודה, הביאו הרמ"א סימן שט"ז ס"ק צידה על ידי תינוק

**ובשו"ת** זרע אמת חלק א' סימן ל"ח כתב, דהן אמת דבריו תמוהים במה שהתיר בכהאי גוונא בקטן, דהא משנה שלימה שנינו אבל קטן שבא לכבות אין שומעים לו מפני ששביחתו עליהם. ואיברא דאיתא שם ב"ש דלמאן דאמר קטן אוכל נבילות אין בית דין מצויים להפרישו מוקי לה הש"ס בקטן שועשה לדעת אביו עיי"ש, ואם כן אפשר דהכי ס"ל לאגודה. אי נמי יש לומר כמו שכתבו התוס' שם דדוקא באיסור תורה איכא מאן דאמר דמצויים להפרישו, אבל באיסור דרבנן לא, והכא אפשר דמיירי האגודה בתרנגולת המורגלת בבית דאין איסור תורה בצידתה, אכן כתבו שם התוס' דכל זה בקטן שלא הגיע לחינוך,

אבל בהגיע לחינוך חייבים להנכו, ואם כן היה צריך לומר דמיירי האגודה בקטן שלא הגיע לחינוך, וכו', ע"כ. **יש** לעיין במי שורק חץ בבעלי חיים והרגו, האם מלבד איסור נטילת נשמה עבר גם באיסור צידה, שהרי הבעל חי היה חופשי ועכשיו נמצא תחת ידיו, או דעיקר שם צידה נאמר רק במקום שהבעל חי נעשה כבוש תחת ידו בעודו חי.

**ובתוס'** שבת דף קכ"א ע"ב ד"ה כל המזיקין נהרגין בשבת, ח"ל אף על גב דתנן במתניתין ועל עקרב שלא ישוך [שכופה עליו כלי, ואינו הורגו] איצטריך לאשמעינן דהריגה נמי שרינן, דסלקא דעתך דאסירא משום דמיפרסמא מילתא טפי מבצידה, ומהאי טעמא נמי פליג רב הונא בסמוך ואסר הריגה ע"כ. והנה מדלא תירצו דעדיף לצוד משום דעל ידי ההריגה יעבור על ב' מלאכות גם צידה וגם נטילת נשמה, על כרחך מבואר דהצד בעל חי על ידי שממיתו אינו חייב בכך משום צידה, אלא משום נטילת נשמה בלבד.

**ובספר** חבצלת השרון פרשת תולדות כתב לבאר הא דהורגו וצד כאחד אין זה מלאכת צידה, על פי דברי החזון איש סימן נ' סק"ג, דגדר צידה הוא מה שמונע מבעל חי חופשיות הטילול, כי אילו היה מהות מלאכת צד מה שהוא מכשירו לשימוש, אם כן בודאי דאם הורגו אין לך צידה גדולה מזו, אך למה שנתבאר מדבצי החזון איש שיסוד מלאכת הצידה הוא למנוע ממנו חפשייתו לילך למקום שירצה, הנה כי כן כל שהורגו לא מנע חפשייתו אלא שביטל את כל חיותו של הבעל חי.

**והראוני** מה שכתב בראבי"ה מסכת שבת סימן קצ"ד, ח"ל והא דפריך אילימא ר' יהודה הא [אמר] מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב (בשבת דף קכ"א ע"ב אהא דתניא חמשה נהרגין בשבת ואלו הן זכוכ שבראך מצרים וכו'), היינו משום צידה, שכשנהרגים היו הם ניצודים, אי נמי אנטילת נשמה פריד ולא אחכורה. עכ"ל. גרי מרואר רפירושנו הראשון

(ש"ס) הראב"ן





7 **זנחלקן** האחרונים בכוונת הרמ"א כמה שכתב → לאסור צידת חיה ועוף שברשותו בשבת, דמדברי הטו"ז (ס"ק י"א) מכואר דס"ל בדעת הרמ"א דאיכא איסורא דרבנן בין באווזין ותרנגולין שהם צריכים כעת מצודה רק באים לכלובן לערב, ובין בחיה ועוף שהם במקום קטן דמטי ליה בחד שיחייא ואין צריך כלל מצודה, ולפי זה הא מתני' הנ"ל דצדין חיה ועוף מן הביברין הוא דוקא ביו"ט, ומשום שמחת יו"ט התירו רבנן הך צידה, אבל בשבת אסור אף בביבר קטן משום צידה מדרבנן. וכן נראה מתחלת דברי המג"א (שס ס"ק כ"ז) ע"ש.

**אבר** בלבושי שרד (מג"א שס) ובפמ"ג (שס א"א שס) והמשנה ברורה (שס נה"ל ד"ה וי"א) כתבו דמסקנת דברי המג"א הוא, דדוקא לענין בני תרבות דחשיב ניצוד ועומד משום דבאים לכלובן לערב, בזה ס"ל להרמ"א דאיכא צידה מדרבנן דעכ"פ כעת צריך מצודה, אבל בגווני דעומד החיה והעוף במקום צר וקטן דמטי ליה בחד שיחייא, גם להרמ"א ליכא כלל איסור צידה אף מדברי סופרים, [ורק אסור לתפסם בידים, ומשום איסור מוקצה].

**ומדברי** שו"ע התניא חזינן דס"ל נמי לחלק בין צידה בני תרבות לצידה מן הביבר קטן, דבצידה מן הביבר קטן כתב (שס סוף סעיף א') בשם יש אומרים דאיכא איסור צידה מדרבנן, חזינן דמפ' בדברי הרמ"א דאוסר גם בביבר קטן, אמנם בדין צידת בני תרבות הבאין לכלובן לערב (סכ"ד) החליט דאיכא איסור דרבנן, ועל כרחך דנחית נמי לחילוק הנ"ל. ואפשר דס"ל דגם המחבר בש"ע לא התיר אלא בביבר קטן אבל בבני תרבות גם המחבר מודה דאסור מדרבנן, משום הכי לא הביא יש אומרים להתיר אלא בביבר קטן

וצ"ע. L

לפרש פטור ר"ל פטור ומותר עכ"ד. וצ"ל לפי זה דהא דאמרינן דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור, ליתא להאי כלל אלא בפטור דבמשנה אבל פטור דברייתא שפיר יש לומר דפטור ומותר (כ"כ נש"מ משאלת בנימין ס"י ט').

**אולם** במס' שבת (ק"ז ע"א) תנן חיה ועוף שברשותו הצדן פטור וכו' ע"כ, ופירש"י שהרי ניצודין ועומדין, והיינו משום דהם בני תרבות [כלומר שבאין לכלובן] וכנ"ל, וכללא בידינו דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור (שס) וא"כ לכאורה נראה דהכי נמי בחיה ועוף שברשותו דאסור לצודו עכ"פ מדרבנן. אבל הבי"י (סוסי"ט שט"ז) כתב לפרש דהך פטור דמתני' פטור ומותר, וכן כתוב בהגהות [מיימון] פ"י (אות ר') ע"כ. [וכתב בא"ד דכל פטור שבת פטור אבל אסור בר מהנך תלת (שס), ודבריו צ"ב דהלא בגמרא שם מרש' דהני תלת הוא מתני' צד צבי, ומפיס מורסא, וצידת נחש ע"ש בגמרא ולא מתני' הנ"ל דחיה ועוף, וכבר העיר על זה המשאת בנימין (שס), והמג"א (שס ס"ק כ"ז נסוף דנריו), ועי' בפמ"ג (א"א שס) שנדחק ליישב].

**ופסק** כן הבי"י לדינא בשו"ע (שס ס"ז) וז"ל חיה ועוף שברשותו מותר לצודן וכו', אבל הרמ"א הגיה ויש אומרים דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו, ואם צדן פטור ע"כ. והמג"א (שס) האריך לבאר דכדברי הרמ"א הוא עיקר לדינא, אולם כל זה לענין צידה בשבת, אבל ביו"ט דאיכא מצות שמחת יו"ט לשחטן ולאכלן, נקטינן כשיטת בעל העיטור דפטור ומותר, וכמו שכתב הרא"ש דאין העולם נזהרין בכך, מיהו אם אין הצידה לצורך אוכל נפש, איכא איסור דרבנן לצודן אפילו הם בני תרבות. וסיים שכן כתב בשו"ת משאת בנימין (ס"י ו').

ו אפשו  
ט התירו  
לקו בזה  
השי"ת.

דברי ר'  
ר צידה  
ונצדנו,  
ים הבא  
זרנגולין  
ו באין  
ן לערב  
נו וכו',  
ונוח  
צומדים  
ב באים  
א אינן  
ומרים  
יתבאר  
[כ].

ו אף  
פטור  
דכל  
להא  
כבר  
צריך  
באין  
מתוך  
מותר  
י"י סי'  
לצוד  
(ד"ה  
בזה,  
תוס'  
קשן,  
דיש

ברוב ה' תי"ט קאמן אטמאן איל"א